

Eerste Kamer *der Staten-Generaal*

Jaarbericht Parlementair jaar

2010-2011

Inhoudsopgave

Voorwoord

I	<i>De Eerste Kamer in Nederland en in Koninkrijksverband</i>	8
1.	<i>Gebruik van bevoegdheden</i>	9
1.1	Inleidende beschouwingen	9
1.2	Staatsrechtelijke positie: medewetgever en controleur van de regering	13
1.2.1	De Eerste Kamer als medewetgever	13
1.2.2	De Eerste Kamer als controleur van de regering	14
1.3	Novelles/nieuwe wetgeving	16
1.4	Toezeggingen	17
1.5	Moties	18
1.6	Schriftelijke vragen	18
2.	<i>Toetsingskader en -criteria</i>	18
2.1	Rechtmatigheid	19
2.1.1	Rechtsbescherming en rechtszekerheid	19
2.1.2	Staatsrechtelijke aspecten	20
2.2	Handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en effectiviteit	20
2.3	Wetssystematiek en wetgevingsproces	21
2.3.1	Vooruitlopen op aanhangige wetgeving	22
2.3.2	Samenhang van wetgeving	22
3.	<i>Koninkrijksrelaties</i>	23
4.	<i>De Eerste Kamer in dialoog</i>	24
4.1	Consultatie van deskundigen	25
4.2	Provinciebezoeken	26
4.3	Websites Eerste Kamer	26
4.4	Onderwijsprojecten	26
4.5	ProDemos - Huis voor democratie en rechtsstaat	27

II	<i>De Eerste Kamer in internationaal verband</i>	28
1.	<i>De Eerste Kamer en Europa</i>	29
1.1	Europese werkwijze	29
1.2	Gouden Medaille Fondation du Mérite Européen	30
1.3	Wetgevings- en werkprogramma	31
1.4	Algemene Europese Beschouwingen	32
1.5	Symposia	33
2.	<i>Internationale contacten</i>	33
2.1	Buitenlandse bezoeken	34
2.2	Internationale ontvangsten	34
2.3	Parlementaire assemblees	39
2.4	Interparlementaire contacten	41
III	<i>Bijlagen</i>	44
1.	<i>Samenstelling fracties in 2010-2011 tot 7 juni 2011</i>	45
2.	<i>Samenstelling fracties in 2010-2011 per 7 juni 2011</i>	48
3.	<i>Commissies</i>	50
4.	<i>De Eerste Kamer in cijfers</i>	51
4.1	Wetgeving in cijfers	51
4.1.1	Behandelde wetsvoorstellen	51
4.1.2	Behandelde Europese voorstellen	51
4.1.3	Doorlooptijden wetsvoorstellen	52
4.2	Gebruik van bevoegdheden in de Eerste Kamer	53
4.2.1	Moties, schriftelijke vragen, interpellaties, nouvelles	53

Voorwoord

Eerste Kamer ziet terug op bewogen parlementair jaar

De Eerste Kamer kan terugzien op een parlementair jaar 2010-2011 waarin zowel politiek als staatsrechtelijk belangrijke gebeurtenissen plaatsvonden. Op 14 oktober 2010 trad een regeringscoalitie aan zonder structurele meerderheid in de Eerste Kamer. De politieke samenstelling van de Eerste Kamer, zo bleek uit publieke verklaringen van de (in)formateurs, was een aspect dat in de verschillende rondes van consultatie en onderhandeling is meegewogen.

Twee senatoren traden toe tot de regering als minister. Het bijna voltallige kabinet maakte op 7 december 2010 zijn opwachting in de Eerste Kamer tijdens de Algemene politieke beschouwingen (APB). Bij dit debat werden ook het regeer- en gedoogakkoord van 30 september 2010 en de regeringsverklaring betrokken. Uit deze beschouwingen kon in algemene zin worden geconcludeerd dat de Eerste Kamer geen oordeel wenste uit te spreken over de samenstelling van de nieuw aangetreden coalitie, maar wel haar beleid en wetsvoorstellen zorgvuldig zou toetsen.

Een markante gebeurtenis gedurende het afgelopen parlementaire jaar was de behandeling van het Belastingplan 2011 op 21 december 2010, toen de regering vanuit de Eerste Kamer bezwaren ondervond tegen haar voorstel voor een onmiddellijke verhoging van de btw op de podiumkunsten. De regering zag zich uiteindelijk genoodzaakt de toezegging te doen dat de belastingmaatregel met een half jaar zou worden uitgesteld. Opzien baarde ook de Kamerbrede verwerping in april 2011 van een wetsvoorstel betreffende de voorgenomen invoering van een landelijk elektronisch patiëntendossier (EPD).

Publieke schijnwerpers

De staatsrechtelijke positie van de Eerste Kamer en haar relatie tot de regering waren geregeld onderwerp van politiek debat en van speculaties in de media. Als gevolg daarvan stond de Kamer in het verslagjaar meer dan gemiddeld in de publieke schijnwerpers. Dit werd deels gevoed door de onjuiste veronderstelling als zou een regerende coalitie haar mandaat mede ontlenen aan expliciete steun van de Eerste Kamer. Nuancerende verklaringen van de Voorzitter van de Eerste Kamer, waarin de nadruk werd gelegd op de complementaire rol van de Senaat en het politiek primaat van de Tweede Kamer, konden niet verhinderen dat de verkiezingen voor de Eerste Kamer al in een vroeg stadium in het teken stonden van de vraag of deze een meerderheid zouden opleveren voor de zittende regeringscoalitie.

Een bijkomend gevolg van deze politisering was dat ook de campagnes voor de Provinciale Statenverkiezingen op 2 maart 2011 werden gedomineerd door de vraag hoe de uitslagen van deze verkiezingen zouden doorwerken in de daarop volgende verkiezingen voor de Eerste Kamer. Voorafgaand aan de Statenverkiezingen en aan de Kamerverkiezingen belegde de NOS op 14 februari 2011 een lijsttrekkersdebat in de plenaire zaal van de Eerste Kamer, dat door vele Nederlandse kiezers werd gevolgd. Ook de omvangrijke publiciteit met betrekking tot zowel de uitslagen van de Statenverkiezingen als die van de Kamerverkiezingen heeft bijgedragen aan een grotere bekendheid van de Eerste Kamer en haar positie in het parlementair bestel bij een breed publiek.

Kamerwisseling

Op 23 mei 2011 vonden de verkiezingen plaats voor de Eerste Kamer. De uitslag, die op 25 mei 2011 officieel bekend werd gemaakt door de Kiesraad tijdens een openbare zitting in de plenaire zaal van de Eerste Kamer, resulteerde in een aanzienlijke wijziging van de samenstelling van de Eerste Kamer en haar fracties. Twee nieuwe fracties traden toe: de PVV met tien zetels, en 50PLUS met één zetel. De Fractie-Yildirim keerde niet terug in de nieuw gekozen Kamer. De wisseling van de oude naar de nieuw gekozen Kamer leidde tot het vertrek van 39 senatoren, die tijdens de laatste zitting van de oude Kamer op 31 mei 2011 feestelijk werden toegesproken door Kamervoorzitter Van der Linden.

Voorzitterschap

Op 7 juni 2011 trad de Kamer voor het eerst aan in haar nieuwe samenstelling en werden de 75 Leden beëdigd. De Kamer koos op 28 juni 2011 ondergetekende als Voorzitter, en op 5 juli 2011 de Leden Kim Putters en Hans Franken tot respectievelijk eerste en tweede Ondervoorzitter. Het Lid René van der Linden, dat de functie van Voorzitter sinds 6 oktober 2009 had vervuld, is door de Voorzitter van de Tweede Kamer, de minister-president, de Griffier en ondergetekende op 28 juni 2011 in de plenaire zaal geprezen voor zijn inzet en bijdrage aan de profilering van de Eerste Kamer in binnen- en buitenland.

Parlementaire diplomatie

In het parlementaire jaar 2010-2011 heeft de Eerste Kamer met bezoeken aan parlementen en regeringen elders in Europa, alsook vele ontvangsten van buitenlandse delegaties in Den Haag, inhoud gegeven aan haar ambitie om op eigen wijze een bijdrage te leveren aan de internationale betrekkingen van ons land. De vele contacten van de Eerste Kamer met parlementaire huizen elders in de wereld zijn een uitwerking van de doelstellingen die zijn beschreven in de notitie parlementaire diplomatie, die in 2010 is vastgesteld door het College van Senioren. De inspanningen van de Eerste Kamer op Europees vlak kregen erkenning, toen op 17 mei 2011 de Médaille d'Or van de Fondation du Mérite Européen werd uitgereikt aan Kamervoorzitter Van der Linden door Jacques Santer, oud-voorzitter van de Europese Commissie.

Van inktpot naar iPad

De Eerste Kamer sloot het parlementaire jaar op 13 september 2011 af met een belangwekkende vernieuwing van haar interne werkwijze. In een bijzondere bijeenkomst voorafgaand aan de plenaire vergadering werd een applicatie (app) gelanceerd waarmee de Leden documenten voortaan kunnen raadplegen op een tablet-computer (de iPad). Het apparaat, waarop de speciaal voor de Eerste Kamer ontwikkelde app is geïnstalleerd, werd onder grote belangstelling van de media aan alle senatoren uitgereikt. Met deze ingrijpende innovatie van haar interne werkwijze en documentenbeheer neemt de Eerste Kamer een grote sprong naar een eigentijdse informatiecultuur. Daarmee is zij het eerste parlementaire huis in Europa met een integraal systeem voor de distributie en het beheer van alle vergaderstukken.

Introductie iPad

De inktpot als waarmede van traditie blijft onveranderd de Kamerbanken sieren. Achter de herstelde wandbekleding en onder de oude vloeren gaat echter een netwerk schuil dat de Leden op elke plek direct toegang geeft tot draadloos internet en dat de bezoekers van de website www.eerstekamer.nl in staat stelt om het plenaire debat live te volgen. Vijf camera's brengen vanuit verschillende posities het debat in beeld waardoor geïnteresseerden in beeld en geluid de plenaire vergaderingen van de Kamer kunnen volgen.

Tegelijk koestert de Eerste Kamer het monumentale karakter van haar gebouwen, die in het voorbije jaar eveneens ingrijpend werden gerestaureerd en gemoderniseerd. De eerste en tweede verdieping van de Buitenhofzijde van het Binnenhof, die voorheen in gebruik waren bij de Raad van State, maken nu grotendeels deel uit van het huisvestingscomplex van de Eerste Kamer. Met deze uitbreiding is een lang gekoesterde wens van de Eerste Kamer in vervulling gegaan. De ruimtelijke uitbreiding was mede nodig omdat het aantal middelgrote fracties is gegroeid. Voorts wilde de Kamer haar Leden die in het Kamergebouw niet over eigen werkkamers beschikken, flexibele werkplekken en spreekkamers aanbieden. De Rijksgebouwendienst heeft de nieuwe etages in korte tijd gebruiksklaar gemaakt. De wanden en vloeren van de kamers zijn tijdelijk bekleed met dundoek en tapijten die taferelen uit de vaderlandse geschiedenis weer geven en die zijn ontworpen door leerlingen van de Kunstacademie in Den Haag.

Tot slot is noemenswaardig dat dit Jaarbericht 2010-2011 uitsluitend online wordt gepubliceerd en in het kader van het streven naar een 'papierarm parlement' niet meer wordt gedrukt. Bovendien is dit Jaarbericht in een nieuw jasje gestoken.

Mr. G.J. (Fred) de Graaf
Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

I De Eerste Kamer in Nederland en in Koninkrijksverband

1. Gebruik van bevoegdheden

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de Eerste Kamer is omgegaan met haar staatsrechtelijke bevoegdheden.

1.1 Inleidende beschouwingen

In het parlementaire jaar 2010-2011 is de Eerste Kamer bij vele belangrijke gebeurtenissen op nationaal niveau en in Koninkrijksverband betrokken geweest. Deze inleidende beschouwingen¹ leiden in vogelvlucht langs enkele van de belangrijkste ontwikkelingen, als inleiding op de volgende hoofdstukken en paragrafen, die meer ruimte bieden om bij de markante ontwikkelingen in regelgeving en beleid stil te staan.

Een nieuw kabinet treedt aan

Als gevolg van de val van het vierde kabinet-Balkenende in februari 2010 is Nederland bijna acht maanden lang geregeerd door een demissionair rompkabinet. Na de Tweede Kamerverkiezingen van 9 juni 2010 werd al snel duidelijk dat de kabinetsformatie moeilijk zou worden. Het versplinterde politieke landschap bood wel mogelijkheden tot coalitievorming, maar dat de weg naar een nieuwe regering lang en zwaar zou zijn, was van meet af aan duidelijk. De positie van de Eerste Kamer heeft tijdens de jongste formatie meer aandacht gekregen dan gebruikelijk bij kabinetsformaties. Markant is dat voor het eerst in de verslaggeving van een informateur melding is gemaakt van observaties van de Voorzitter van de Eerste Kamer, die als eerste adviseur van het staatshoofd betrokken is geweest bij de kabinetsformatie.² Van belang is hier te memoreren dat de Eerste Kamer, op het moment dat duidelijk werd dat rekening gehouden moest worden met de vorming van een kabinet zonder structurele meerderheid in de Senaat, zich heeft beraden op haar bevoegdheden ten opzichte van een kabinet. Een over deze materie opgestelde notitie beschrijft de rol en bevoegdheden van de Eerste Kamer in zowel het wetgevingsproces als in het proces van controle op de regering. Daarbij wordt veel aandacht besteed aan de zogenaamde vertrouwensregel tussen Kamer en kabinet, een regel die vooral actueel wordt op het moment dat een kabinet niet kan rekenen op structurele steun in de Senaat.

Uiteindelijk trad na een formatie van 127 dagen op 14 oktober 2010 een nieuw kabinet aan. Het eerste kabinet-Rutte is een minderheidskabinet van twee partijen, dat door middel van een gedoogakkoord op veel terreinen toch kan rekenen op steun van een derde partner in de Tweede Kamer. Bij zijn aantreden beschikte het kabinet nog niet over zulke gedoogsteun in de Eerste Kamer. De derde partner – de Partij voor de Vrijheid – was op dat moment immers nog niet in de Senaat vertegenwoordigd en de Eerste Kamerverkiezingen zouden pas acht maanden later plaatsvinden. Afgezien hiervan was – uiteraard – de steun van de 35 senatoren die tot de

¹ Voor de inleidende beschouwingen van vorig jaar zie het Jaarbericht 2009-2010.

² De rol van de Kamervoorzitter is genoemd door de Griffier in zijn toespraak bij het afscheid van Kamervoorzitter Van der Linden.

coalitiepartijen behoorden geen automatisme. Duidelijk was aldus dat het nieuwe kabinet de Eerste Kamer met kracht van argumenten achter zijn voorstellen en beleid zou moeten krijgen.

De eerste debatten tussen het nieuwe kabinet en de Eerste Kamer verliepen in een sfeer die als gebruikelijk gekenmerkt werd door scherpere op de inhoud en waardigheid in de omgang. In de eerste plaats moet hier gewezen worden op de Algemene financiële beschouwingen van 9 november 2010. Deze leverden onder meer een – nipt – aangenomen motie op waarin de regering werd verzocht om een integrale visie op de woningmarkt “waarbij het huidige beslag van de hypotheekrenteaftrek op de algemene middelen substantieel wordt vermindert”. Vervolgens vonden op 7 december 2010 de Algemene politieke beschouwingen plaats. De Eerste Kamer nam deze gelegenheid te baat om tevens aandacht te schenken aan de inhoud van het regeer- en gedoogakkoord en de eind oktober 2010 in de Tweede Kamer afgelegde regeringsverklaring. Ook tijdens dit debat bediende de Kamer zich van het instrument motie. Zo sprak zij bij motie uit dat zij de diskwalificatie van de islam als politieke ideologie afwijst en riep zij de regering op bij de uitvoering van het gedoogakkoord de geldende internationale rechtsregels te respecteren en af te zien van initiatieven om in verdragen vastgelegde mensenrechten te wijzigen.

Belangrijk was ook dat de Eerste Kamer stelling nam tegen de in het Belastingplan 2011 vervatte maatregel om de btw op podiumkunsten (zoals theatervoorstellingen en concerten) met ingang van 1 januari 2011 te verhogen. Hoewel niet alle fracties deze verschuiving naar het algemene btw-tarief van 19% a priori afwezen, was er wel van alle kanten kritiek op het feit dat de maatregel midden in het culturele seizoen werd doorgevoerd en niet zou gelden voor bijvoorbeeld sportwedstrijden, bioscopen en circussen. Toen de Eerste Kamer na de Algemene politieke beschouwingen een motie aannam waarin de regering werd verzocht af te zien van het voornemen de podiumkunsten per 1 januari 2011 onder het algemene btw-tarief te brengen, was voor de regering duidelijk dat zij met toezeggingen moest komen. Hoewel de regering de Kamer tijdens de behandeling van het Belastingplan op 20 en 21 december 2010 nog probeerde aan haar kant te krijgen, werd al snel duidelijk dat de Kamer niet zou buigen. De Kamer dwong daarmee de toezegging af dat de belastingmaatregel met een half jaar zou worden uitgesteld. Al eerder had de regering toegezegd de gevolgen van de btw-verhoging te zullen monitoren en de Kamer daarover te informeren.

Wetgevende arbeid

Het feit dat het kabinet niet beschikte over een meerderheid in de Eerste Kamer leidde voor de Kamer niet tot een ander toetsingskader voor ontwerpwetgeving. Zoals gebruikelijk beoordeelde de Eerste Kamer wetsvoorstellen op rechtmatigheid, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. Onder rechtmatigheid valt ook heel nadrukkelijk conformiteit met Europese en internationale regelgeving, zoals het recht van de Europese Unie en verdragen die in het kader van de Raad van Europa en de Verenigde Naties tot stand zijn gekomen. Daarnaast heeft veel ontwerpwetgeving zelf Europese of internationale wortels, daar zij bijvoorbeeld dient ter implementatie van een EU-richtlijn of ter uitvoering van een internationaal verdrag.

De Eerste Kamer behandelde ook dit parlementaire jaar weer diverse wetsvoorstellen van aanzienlijk maatschappelijk belang. Voorbeelden zijn het wetsvoorstel tot verhoging van het collegegeld voor zogenaamde ‘langstudeerders’ (studenten die langer over hun studie doen dan wenselijk wordt geacht), het voorstel voor een Wet dieren en het voorstel tot wijziging van de Algemene Ouderdomswet (AOW) inzake toepassing van een korting op de partnertoeslag. Duidelijk werd dat zelfs bij grote en politiek gevoelige onderwerpen de Eerste Kamer er soms in slaagt één lijn te trekken. Een markant voorbeeld daarvan betreft de behandeling van het wetsvoorstel tot invoering van een landelijk elektronisch patiëntendossier (EPD). Dit wetsvoorstel is ook in een eerder Jaarbericht aan de orde gekomen.³ Hierin is reeds melding gemaakt van de grondige voorbereiding door middel van een expertmeeting en een rondetafelgesprek. De voorbereiding culmineerde in plenaire behandeling in maart 2011 en unanieme verwerping

³ Zie Jaarbericht 2009-2010, p. 12, p. 34 en p. 59.

door de Eerste Kamer op 5 april 2011. Het wetsvoorstel EPD was het enige wetsvoorstel dat de Eerste Kamer dit parlementaire jaar verwierp.

Een ander opmerkelijk wetsontwerp dat de Eerste Kamer behandelde was het voorstel tot wijziging van de Kieswet in verband met de Eerste Kamerverkiezingen. Dit wetsvoorstel vloei-
voort uit een drietal moties, die al in 2009 in de Eerste Kamer waren aangenomen.⁴ Daarin verzocht de Kamer de regering onder meer de drempel voor verkiezing door voorkeurstemmen te verhogen en in de wet vast te leggen dat de verkiezingen voor de Eerste Kamer in alle Provinciale Staten op hetzelfde tijdstip plaatsvinden teneinde calculerend stemgedrag te voorkomen. Deze wensen waren goed in wetgeving om te zetten. Ook was er de wens van de Eerste Kamer te verbieden dat de politieke partijen nog ná de verkiezingen voor Provinciale Staten lijstverbindingen kunnen aangaan. Met dit verbod wilde de Eerste Kamer calculerend gedrag tegengaan en transparantie scheppen. Deze wens bleek vanwege onder meer grondwettelijke bezwaren van de regering echter moeilijk in wetgeving om te zetten, waarna de regering de optie van het geheel schrappen van lijstverbindingen aan de beide Kamers voorlegde. Die gingen daarmee akkoord (de Eerste Kamer op 16 november 2010), waarna de Eerste Kamerverkiezingen van 23 mei 2011 volgens de vernieuwde Kieswet konden plaatsvinden.

Kamerwisseling

De genoemde Eerste Kamerverkiezingen brengen ons bij de Kamerwisseling. Op 31 mei 2011 werd afscheid genomen van 39 senatoren die zich niet opnieuw verkiesbaar hadden gesteld of die niet opnieuw verkozen waren. Dertien van hen hebben bij deze gelegenheid bovendien een Koninklijke onderscheiding ontvangen. Deze Leden werden benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Eveneens op 31 mei 2011 diende de Eerste Kamer te beslissen over de 'ongeldige stem' die in de provincie Noord-Holland was uitgebracht: een Statenlid had niet met het wettelijk verplichte rode potlood gestemd, maar daarvoor een blauwe pen gebruikt. Het stembureau van provinciale staten Noord-Holland verklaarde de stem vervolgens ongeldig, waardoor een Senaatsfractie een Kamerzetel misliep. Het desbetreffende Statenlid tekende bezwaar aan bij de Kiesraad (het centrale stembureau), die bij gelegenheid van het vaststellen van de verkiezingsuitslag het bezwaar liet opnemen in het proces-verbaal. De Eerste Kamer besliste uiteindelijk, overeenkomstig het advies van haar commissies voor de geloofsbrieven, dat de stem terecht ongeldig was verklaard. Vervolgens kon op 7 juni 2011 de nieuwe Eerste Kamer geïnstalleerd worden. De nieuwe Leden werden door de griffie voorzien van introductie-dossiers en geïnteresseerde Leden konden een door zowel ervaren senatoren als door de Griffier en medewerkers van de griffie gepresenteerd introductieprogramma volgen.

11

*Groepsportret Kamerleden 2007-2011
bij afscheid vertrekkende Leden*

⁴ Zie Jaarbericht 2008-2009, p. 20; Jaarbericht 2009-2010, p. 22-23.

De nieuwe Leden stroomden direct in in de vergaderingen van de eveneens vernieuwde Kamercommissies. Zo zijn de commissies voor Economische Zaken en voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit samengegaan in een nieuwe commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, naar het gelijknamige ministerie. De commissies voor Verkeer en Waterstaat (VenW) en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu/ Wonen, Wijken en Integratie (VROM/WWI) gingen – met uitzondering van het WWI-gedeelte – op in de nieuwe commissie voor Infrastructuur, Milieu en Ruimtelijke Ordening. De voormalige commissie voor de JBZ-Raad behandelt in de nieuwe commissiestructuur ook nationale wetsvoorstellen op het terrein van immigratie en asiel en heeft daarom de nieuwe naam ‘commissie voor Immigratie & Asiel / JBZ-raad’ gekregen. De vroegere commissie voor Justitie gaat thans als de commissie voor Veiligheid en Justitie door het leven.

De laatste Eerste Kamerverkiezingen hebben sterk in de belangstelling van de verschillende nieuwsmedia gestaan. Een belangrijke vraag was immers of het kabinet ook een meerderheid in de Senaat zou behalen. Verschillende keren werd aandacht besteed aan (vermeende) afspraken tussen politieke partijen over het stemgedrag van ‘hun’ Statenleden die een dergelijke meerderheid zouden moeten bewerkstelligen of juist verhinderen. Deze aantijgingen van calculerend gedrag hebben ook de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat / Algemene Zaken en Huis der Koningin bereikt. Deze commissie zal in het komende parlementaire jaar de wijze van verkiezen van de Eerste Kamer onder de loep nemen en daarbij meteen de zojuist besproken wijziging van de Kieswet evalueren.

Parlementair onderzoek

In het eerste kwartaal van 2011 is door de vertrekkende nestor van de Senaat⁵ een bijzonder initiatief aanhangig gemaakt. Op zijn initiatief nam de Eerste Kamer met nipte meerderheid het besluit een onderzoek in de zin van artikel 70 van de Grondwet⁶ in te stellen naar de kwaliteit en zorgvuldigheid van de besluitvorming over en de effecten van de privatisering en verzelfstandiging van overheidsdiensten. Met het oog op de voorbereiding van dit onderzoek werd door de Kamer een breed samengestelde tijdelijke commissie ingesteld, die op 18 mei 2011 haar rapport uitbracht. In dit rapport bespreekt de commissie de onderzoeksmogelijkheden die de Eerste Kamer heeft: zij kan grofweg kiezen tussen een parlementaire *enquête* en een parlementair *onderzoek*, waarbij een parlementaire enquête de nodige dwangbevoegdheden op grond van de Wet op de parlementaire enquête met zich meebrengt.

De voorbereidingscommissie is van oordeel dat vooralsnog met een parlementair onderzoek kan worden volstaan. Mocht de daarvoor in te stellen tijdelijke onderzoekscommissie niet alle vragen kunnen beantwoorden of niet alle gewenste informatie boven tafel kunnen krijgen, dan is instelling van een parlementaire enquête altijd nog een mogelijkheid, aldus de voorbereidingscommissie. Het was van meet af aan de bedoeling dat de Eerste Kamer in nieuwe samenstelling in finale zin zou oordelen over het al dan niet instellen van het onderzoek. Op 13 september 2011 is door de Kamer plenair hierover gedebatteerd. Besloten is om op 27 september 2011 een besluit te nemen over het rapport van de tijdelijke commissie en de aanbevelingen daarin vervat. De Kamer heeft op die datum met een ruime meerderheid ingestemd met het houden van een parlementair onderzoek en op 4 oktober 2011 de Parlementaire Onderzoekscommissie Privatisering/Verzelfstandiging Overheidsdiensten ingesteld.

Vervolg van dit deel

In dit deel wordt uitgebreid stil gestaan bij markante momenten in het parlementaire jaar 2010-2011. In het vervolg van dit hoofdstuk komt het gebruik van bevoegdheden door de Eerste Kamer op het gebied van wetgeving en controle van de regering aan de orde. Daarna wordt in hoofdstuk 2 aandacht besteed aan het toetsingskader en de toetsingscriteria die de Eerste Kamer aanlegt bij het beoordelen van aan haar voorgelegde ontwerpwetgeving. Hoofdstuk 3 is

⁵ Dit Lid is in totaal 10.129 dagen (bijna 28 jaar) Lid geweest van de Eerste Kamer.

⁶ Dit artikel luidt: “Beide kamers hebben, zowel ieder afzonderlijk als in verenigde vergadering, het recht van onderzoek (enquête), te regelen bij de wet.”

gewijd aan Koninkrijksrelaties en besteedt onder meer aandacht aan de herstructurering van het Koninkrijk der Nederlanden die op 10 oktober 2010 van kracht werd. Ten slotte wordt in hoofdstuk 4 ingegaan op het onderwerp ‘De Eerste Kamer in dialoog’, waarbij de nadruk ligt op contacten met deskundigen, provinciebezoeken, de websites van de Eerste Kamer, onderwijsprojecten en ProDemos-Huis voor democratie en rechtsstaat.

1.2 Staatsrechtelijke positie: medewetgever en controleur van de regering

De beide Kamers der Staten-Generaal zijn door de Grondwet belast met dezelfde taken. Deze kunnen onderverdeeld worden in twee categorieën. De eerste categorie omvat de wetgevende taak: de rol als (mede-)wetgever. De tweede categorie bestaat uit de controlerende taak: de rol als controleur van de regering. De Kamers beschikken deels over dezelfde bevoegdheden om hun taken uit te oefenen. Zowel de Eerste als de Tweede Kamer heeft het recht moties in te dienen. Beide Kamers hebben verder het recht van enquête (zie artikel 70 Grondwet). Ook beschikken beide Kamers over het recht schriftelijke vragen te stellen en over het recht van interpellatie, de tegenhangers van de in artikel 68 van de Grondwet opgenomen inlichtingplicht van ministers en staatssecretarissen. Het komt daarnaast voor dat een mondeling overleg van een commissie met een minister plaatsvindt. Naast de gememoreerde overeenkomsten bestaan ook verschillen in bevoegdheden tussen Eerste en Tweede Kamer, waarop in de volgende paragraaf wordt ingegaan.

Algemene politieke beschouwingen

1.2.1 De Eerste Kamer als medewetgever

De verschillen in bevoegdheden tussen beide Kamers bestaan vooral op het gebied van de (mede)wetgevende taak. De Eerste Kamer heeft, anders dan de Tweede Kamer, niet het recht wetsvoorstellen in te dienen (het recht van initiatief) en zij kan wetsvoorstellen niet wijzigen (het recht van amendement), maar alleen aannemen of verwerpen. Als gevolg van het feit dat wetsvoorstellen niet meer gewijzigd kunnen worden, kan de Eerste Kamer zich concentreren op de tekst zoals die door de Tweede Kamer is aanvaard en in overweging nemen hoe die zal gaan werken in de praktijk. Na afweging van de voors en tegens kan de Kamer besluiten om te verwerpen. Zo is in het afgelopen parlementaire jaar zoals vermeld een wetsvoorstel inzake het elektronisch patiëntendossier (unaniem) door de Kamer verworpen. Waar de formulering in een wetsvoorstel voor de Eerste Kamer dermate bezwaarlijk is dat verwerping dreigt, kan de regering⁷ ervoor kiezen de Eerste Kamer toe te zeggen een zogenoemde novelle (een wijzigingswetsvoorstel) bij de Tweede Kamer in te dienen.⁸ Een dergelijke toezegging kan voor de Kamer

⁷ In het geval van een initiatiefwetsvoorstel van een Lid of Leden van de Tweede Kamer: de initiatiefnemer(s).

⁸ Een novelle heeft dan de volgende formulering: “Indien wetsvoorstel X (= het wetsvoorstel waartegen de Eerste Kamer bepaalde bezwaren heeft) tot wet wordt verheven, dan wordt die wet als volgt gewijzigd”.

aanleiding zijn te besluiten de behandeling van het aanhangige wetsvoorstel aan te houden totdat het wijzigingsvoorstel de Eerste Kamer bereikt heeft, om vervolgens met beide wetsvoorstellen in te stemmen. Zo is tijdens de verslagperiode een novelle met betrekking tot een wetsvoorstel inzake een verbod op de pelsdierhouderij plenair behandeld en is de behandeling van beide voorstellen aangehouden in afwachting van een tweede novelle.⁹

Ook komt het voor dat een bewindspersoon een impasse weet te doorbreken met de toezegging dat een bepaald artikel van een wetsvoorstel (nog) niet in werking zal treden. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de behandeling van de Wijziging van de Tracéwet, Spoedwet wegverbreding en de Wet ruimtelijke ordening met het oog op de verbetering van de beroepsprocedure.¹⁰ Ook bij de behandeling van de Wijziging Gaswet en Elektriciteitswet 1998 inzake verbetering voorzieningszekerheid heeft de minister op aandringen van de voormalige commissie voor Economische Zaken toegezegd een tweetal bepalingen niet in werking te laten treden.¹¹ De Eerste Kamer kan daarnaast de regering aansporen te besluiten om de behandeling van een wetsvoorstel op te schorten. Dit kan zich voordoen omdat er politieke bezwaren zijn of omdat de Kamer het wetsvoorstel in samenhang met een ander wetsvoorstel wil behandelen of uit het oogpunt van integrale afweging een beleidsnota of evaluatierapport wil afwachten.

De Eerste Kamer behandelt een wetsvoorstel zoals het luidt na verwerking van eventuele amendementen van de Tweede Kamer en nota's van wijziging van de regering. Zodra een wetsvoorstel de Eerste Kamer ter behandeling heeft bereikt, kan de regering geen nota's van wijziging meer inzenden. De Kamer toetst bij de invulling van haar (mede)wetgevende taak aan een aantal criteria, die globaal kunnen worden aangeduid met de trefwoorden: rechtmatigheid, uitvoerbaarheid, handhaafbaarheid en effectiviteit. Die criteria zijn uitgewerkt in de 'aandachtspunten voor wetgevingskwaliteit', die sinds het voorjaar van 2008 door Kamerleden als hulpmiddel gebruikt kunnen worden bij de toetsing van wetgeving.

De Eerste Kamer houdt de laatste jaren steeds nadrukkelijker ook voor- en nagehangen algemene maatregelen van bestuur (AMvB's) tegen het licht. In veel wetten is parlementaire betrokkenheid bij AMvB's geregeld door het stellen van een termijn waarbinnen het parlement op een ontwerp kan reageren. Ook komt het voor dat een wet de beide Kamers expliciet de mogelijkheid biedt de wens uit te spreken een onderwerp dat in een AMvB geregeld is alsnog bij wet te regelen.¹² In AMvB's staan soms bepalingen die verstrekkende gevolgen hebben, bijvoorbeeld voor de uitvoerbaarheid van wetgeving. Mede daarom rekent de Eerste Kamer het tot haar taak toezicht uit te oefenen op de totstandkoming van deze lagere regelgeving.¹³

1.2.2 De Eerste Kamer als controleur van de regering

Om haar taak als controleur van de regering te kunnen vervullen is het nodig dat de Eerste Kamer beschikt over alle relevante informatie. Op dit punt heeft de Senaat dezelfde rechten als de Tweede Kamer. Ook is het voor uitoefening van de controlerende taak van belang dat de Eerste Kamer om instemming wordt gevraagd, wanneer de procedures dit vereisen. Voor de vervulling van haar controlerende taak consulteert de Kamer ook met regelmaat deskundigen en belanghebbenden.¹⁴

⁹ In paragraaf 1.3 van deel I wordt nader op dit onderwerp ingegaan.

¹⁰ In paragraaf 2.3.2 van deel I wordt hierop nader ingegaan.

¹¹ Aan deze toezegging lag onder meer een door de Kamer afgedwongen voorlichting door de Afdeling advisering van de Raad van State ten grondslag. Zie voor de aanleiding hiervoor [Jaarbericht 2009-2010](#), p. 27.

¹² Zie aanwijzing 43 uit de [Aanwijzingen voor de regelgeving](#).

¹³ Zie voor dit onderwerp paragraaf 2.3.1 van deel I.

¹⁴ Zie hierover paragraaf 4.1 van deel I.

Eerste Kamer gaat over eigen website

De voormalige commissies voor de JBZ-Raad en voor Justitie hebben een principiële discussie gevoerd met de Minister van Veiligheid en Justitie over het gebruik van documenten uit het publieke domein bij het uitoefenen van de controlerende taak van de Kamer. De minister had zich tijdens een mondeling overleg beklaagd over het feit dat op de website Europapoort een via de website Statewatch verkregen Europees document was geplaatst dat het stempel ‘restreint’ (beperkt; niet openbaar) droeg. Dit document betrof een ontwerpmandaat voor onderhandelingen tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten over een overeenkomst betreffende de bescherming van persoonsgegevens bij de verwerking daarvan met het oog op onder meer terrorismebestrijding. De commissies hadden het mandaat tot drie keer toe bij de regering ter vertrouwelijke inzage opgevraagd, maar geen antwoord op hun verzoeken gekregen. Vandaar dat zij zich moesten verlaten op een via het internet verkregen document.

De commissies waren van mening dat het de Eerste Kamer vrij staat om documenten die zich in het publieke domein bevinden te gebruiken en op de website van de Kamer te plaatsen. “De rol en functie van de Kamer brengen met zich mee dat de Kamer kennis neemt van de opvattingen, kritieken en opmerkingen van burgers en organisaties over de inhoud van dergelijke politiek van belang zijnde documenten. Plaatsing op de website kan daartoe dienstig zijn”, aldus de beide commissies in een brief aan de minister. Zij hebben dit standpunt gehandhaafd, ook nadat de minister had laten weten dat de Europese Commissie een inbreukprocedure tegen Nederland overwoog wegens vermeende overtreding van Europese veiligheidsregels. Het document is wel van de website verwijderd, maar uitsluitend omdat de commissies het niet langer relevant achtten voor hun werkzaamheden.

Evaluatiewet modernisering rechterlijke organisatie

De voormalige commissie voor Justitie greep de plenaire behandeling van de Evaluatiewet modernisering rechterlijke organisatie aan om met de regering van gedachten te wisselen over de toekomst van de rechterlijke macht en de ontwikkelingen tot op heden binnen de rechtspraak. Toegankelijkheid van de rechtspraak voor de burger was daarbij het uitgangspunt van de commissie. Zij vroeg de regering naar haar visie op enerzijds de toekomst van de rechterlijke macht en anderzijds de toegankelijkheid van de rechtspraak. In dat kader sprak de commissie met de regering onder andere over herziening van de gerechtelijke kaart, behoud van de sector kanton, verhoging van de competentiegrens, kostendekkende griffierechten en de organisatie van de gerechtsbesturen. De commissie ontlokte de regering tijdens het debat maar liefst tien toezeggingen. De meest belangwekkende toezeggingen waren dat de regering beloofde om de inbrengen bij het debat mee te nemen bij de uitwerking van wetsvoorstellen over de rechterlijke macht en van de innovatieagenda, om per brief uiteen te zetten welke bepalingen van de Evaluatiewet (voorlopig) niet in werking zullen treden, en om niet vooruit te lopen op de wetgeving inzake de herziening van de gerechtelijke kaart.

Stemming bij verkiezing
Ondervoorzitters

1.3 *Novelles/nieuwe wetgeving*

De behandeling van wetsvoorstellen in de Eerste Kamer leidt met enige regelmaat tot de aankondiging van nieuwe wetsvoorstellen of novelles.

Pelsdieren

In oktober 2010 heeft de Eerste Kamer het initiatiefvoorstel Wet verbod pelsdierhouderij plenair behandeld. Deze behandeling geschiedde gezamenlijk met een door de initiatiefnemers aanhangig gemaakte novelle die de overgangstermijn in het wetsvoorstel wijzigt. Deze novelle was reeds gedurende de schriftelijke voorbereiding aan de Eerste Kamer toegezegd. De Eerste Kamer is bij de behandeling van het voorstel onder andere ingegaan op de rechtszekerheid en de rechtsbescherming voor ondernemers in de nertsensector. Hierbij heeft een aantal fracties zijn zorg uitgesproken over de gevolgen van het wetsvoorstel voor de positie van de ondernemers gedurende de overgangperiode en vraagt tevens geplaagd bij een overgangstermijn als alternatief voor financiële compensatie. De initiatiefnemers hebben op aandringen van de Kamer toegezegd dat zij voorstellen zullen doen voor flankerend beleid voor de nertsensector gedurende de overgangperiode. Op 12 oktober 2010 is de beraadslaging op verzoek van de initiatiefnemers geschorst om hen in gelegenheid te stellen deze voorstellen uit te werken in een brief aan de Eerste Kamer. In een brief van 19 december 2010 geven de initiatiefnemers aan dat een tweede novelle nodig is voor het flankerend beleid. Deze novelle is in het vooruitzicht gesteld voor begin 2011. Bij het afronden van dit Jaarbericht had deze novelle de Kamer nog niet bereikt.

Novelles slimme meter

In voorgaande Jaarberichten¹⁵ is ingegaan op de behandeling van de wetsvoorstellen over de slimme meter. Een slimme meter is een gas- en/of elektriciteitsmeter met informatie- en communicatietechnologie die van afstand uitleesbaar is. Met een slimme meter kunnen gebruikers van afstand hun meterstanden aflezen en hun verwarming afstellen. Ook kunnen de leveranciers met deze meters onder meer het energieverbruik van de eindgebruikers beïnvloeden. De bezwaren van de Eerste Kamer tijdens de behandeling van de wetsvoorstellen richtten zich met name op de aspecten van verplichte invoer, privacy, effectiviteit en de strafbaarstelling van het weigeren van een slimme meter. Door de Eerste Kamer zijn destijds twee novelles afgedwongen, opdat de slimme meter niet verplicht zou worden ingevoerd. Deze beide novelles zijn op 22 februari 2011, tezamen met de beide originele wetsvoorstellen, met grote meerderheid aangenomen in de Eerste Kamer. Hiermee is de langdurige behandeling van de wetsvoorstellen betreffende de slimme meter afgerond.

Spoedwet inzake behoud ontslagleeftijd gerechtsdeurwaarders

De Eerste Kamer dwong bij de behandeling van het wetsvoorstel ter wijziging van de Wet op het notarisambt een spoedwetsvoorstel af voor het behoud van de leeftijd waarop van rechtswege ontslag wordt verleend aan gerechtsdeurwaarders. In de destijds geldende Gerechtsdeurwaarderswet was bepaald dat wanneer een deurwaarder de leeftijd van 70 jaar heeft bereikt, aan hem of haar van rechtswege ontslag wordt verleend. Deze leeftijd was echter vastgelegd in een overgangsbepaling die medio juli 2011 zou komen te vervallen. Dan zou de ontslagleeftijd terugvallen naar 65 jaar en aan werkzame gerechtsdeurwaarders tussen de 65 en 70 jaar ontslag moeten worden aangeboden.

In het wetsvoorstel ter wijziging van de Wet op het notarisambt was bij nota van wijziging een bepaling toegevoegd om te zorgen dat de ontslagleeftijd 70 jaar zou blijven. Dit wetsvoorstel moest dan wel uiterlijk medio juli 2011 in werking treden, terwijl het pas in februari 2011 naar de Eerste Kamer was gezonden. De voormalige commissie voor Justitie wilde zich niet af laten houden van volwaardige behandeling van het wetsvoorstel vanwege een later toegevoegd onderdeel en liet dit in een brief weten aan de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. De commissie stelde voor een noodwet op te stellen om het probleem met de ontslagleeftijd

¹⁵ Zie Jaarbericht 2008-2009, p. 14-15 en Jaarbericht 2009-2010, p. 19-20.

te ondervangen, maar van de noodzaak daartoe was de staatssecretaris niet meteen overtuigd. Pas na een tweede brief, waarin de commissie vermeldde voornemens te zijn de Kamer verlot te vragen voor een interpellatie, deelde de staatssecretaris mee een spoedwetsvoorstel te zullen voorbereiden.

1.4 Toezeggingen

Toezeggingen kunnen van grote betekenis zijn voor de toepassing van een wetsartikel of voor de uitvoering van een daaraan gekoppeld beleidsvoornemen. De toezeggingen en de uitvoering daarvan door de regering worden geregistreerd op de website van de Eerste Kamer. Op deze manier kan de nakoming van de toezeggingen die door de bewindspersonen bij de behandeling van de verschillende wetsvoorstellen gedaan zijn, gemakkelijk gevolgd worden door belanghebbenden en belangstellenden.

Belastingplan 2011

Tijdens de gezamenlijke behandeling van het Belastingplan 2011, de Overige Fiscale Maatregelen 2011 en de Fiscale Verzamelwet 2010 heeft een grote meerderheid van de Eerste Kamer zich uitgesproken tegen de voorgenomen btw-verhoging op podiumkunsten per 1 januari 2011. De vasthoudendheid van de Kamer resulteerde in een belangrijke toezegging door de Staatssecretaris van Financiën. Al tijdens de Algemene politieke beschouwingen bleek dat de Senaat hier kritisch tegenover stond, toen een motie van deze strekking werd ingediend die op 14 december 2010 werd aangenomen.

Aanvankelijk verweerde de Staatssecretaris van Financiën zich met een verwijzing naar de politieke meerderheid in de Tweede Kamer voor deze maatregel, maar de Senaat nam hier geen genoegen mee. Aan het eind van de eerste termijn van het debat vroegen de fractievoorzitters in een gezamenlijk ordevoorstel om een aanvullende derde termijn in het debat. Daarin zou de minister-president tekst en uitleg moeten geven over de opstelling van de regering, voorafgaand aan een stemming over het Belastingplan en de Overige Fiscale Maatregelen. De fracties wilden de minister-president met name horen over de staatsrechtelijke betekenis die de regering wenst te geven aan de opvattingen van de Eerste Kamer. Aan het begin van de tweede termijn van het debat over de belastingvoorstellen las de Staatssecretaris van Financiën in de Eerste Kamer een verklaring voor. Hierin deed hij de toezegging om het hogere btw-tarief voor de podiumkunsten niet per 1 januari, maar per 1 juli 2011 in te voeren. Met deze tegemoetkoming aan de bezwaren van een groot deel van de Senaat namen de fracties vervolgens genoegen.

De staatssecretaris deed nog een aantal andere toezeggingen, waaronder de toezegging om in overleg te treden met de financiële sector om alternatieven te zoeken voor de heffingskortingen op groene en maatschappelijke investeringen. Op het gebied van de giftenaftrek deed de staatssecretaris de toezegging dat beperking van de aftrek niet ten koste mag gaan van verenigingen die een sociale functie vervullen in kleine gemeenschappen. Voorts zegde hij de Kamer toe op korte termijn oneffenheden in de fiscale benadering van bedrijfsopvolgingen weg te nemen.

Evaluatie EPD-traject door onafhankelijke commissie

Na de verwerping van het wetsvoorstel over het elektronisch patiëntendossier (EPD) heeft de Kamer de elektronische gegevensuitwisseling opnieuw op de agenda gezet en de Minister van VWS uitgenodigd voor een nadere gedachtenwisseling. De minister kondigde tijdens dit mondeling overleg op 10 mei 2011 aan dat het besluitvormingsproces rond het EPD-traject door een onafhankelijke commissie zal worden geëvalueerd en zegde toe de onderzoeksopdracht eerst ter commentaar aan de Kamer voor te leggen. De aanvullingen op het ontvangen onderzoeksvoorstel zijn inmiddels door de commissie voor VWS aan de minister kenbaar gemaakt. De verwachting is dat de evaluatie eind 2011 gereed zal zijn.

1.5 Moties

> 55
ingediende
moties

De Eerste Kamer maakt terughoudend gebruik van moties. Het past niet alleen bij haar karakter van *chambre de réflexion*, maar het vergroot ook de effectiviteit van het instrument. In het parlementaire jaar 2010-2011 zijn 55 moties ingediend. Hiervan zijn 32 moties aangenomen, ten opzichte van 18 aangenomen moties in 2009-2010.

Moties op BDO-terrein

Op het terrein van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelings-samenwerking (BDO) is een aantal moties aangenomen waarbij de Eerste Kamer nadrukkelijk haar positie gemarkeerd heeft in relatie tot het regeringsbeleid. Zo is tijdens de behandeling van de Goedkeuringswet van het Verdrag inzake clustermunie met een overgrote meerderheid een motie aangenomen over een verbod op aantoonbare directe investeringen in de productie, verkoop en distributie van clustermunie. Ook is met algemene stemmen een motie aangenomen waarin de regering wordt verzocht op zo kort mogelijke termijn aan te geven wat zij zich voorneemt te doen om tot terugdringing van tactische kernwapens te komen. Naar aanleiding van het begrotingsdebat over de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking op 5 april 2011, is een zestal moties met algemene stemmen aanvaard. Deze zien onder meer op het ontwerpen van een beleidskader voor het stimuleren van bedrijvigheid in ontwikkelingslanden, de herziening van het Europese ontwikkelingsbeleid en het betrekken van Nederlandse gemeentelijke expertise bij de economische ontwikkeling in ontwikkelingslanden.

> 32
aangenomen
moties

1.6 Schriftelijke vragen

Eerste Kamerleden maken in beperkte mate gebruik van de mogelijkheid tot het stellen van schriftelijke vragen aan de regering, teneinde de effectiviteit van deze bevoegdheid te bewaren. In het parlementaire jaar 2010-2011 zijn zes maal schriftelijke vragen van Leden van de Eerste Kamer met het door de regering gegeven antwoord verschenen als Aanhangsel van de Handelingen. Drie van deze vragen werden ingediend door Leden van meerdere fracties.

Een voorbeeld daarvan zijn de vragen die namens een grote meerderheid van de fracties in de Eerste Kamer zijn gesteld over de schending van homorechten in Litouwen. Een groot aantal fracties uitte zorgen over ontwerpwetgeving in het Baltische land die in strijd lijkt te zijn met de vrijheid van meningsuiting en die discriminerend zou zijn op grond van seksuele geaardheid. De ondertekenaars vroegen op welke wijze de Nederlandse regering Litouwen hierover zal aanspreken, zowel in Europees als bilateraal verband. Andere vragen die zijn gesteld door Leden van meerdere fracties betroffen de detentie van de broer van een Armeense oppositiepolitica en vluchtelingen vanuit Libië.

> 6
maal
schriftelijke
vragen

2. Toetsingskader en -criteria

De Eerste Kamer toetst de kwaliteit van ontwerpwetgeving. Rechtmatigheid, handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en effectiviteit zijn daarbij vaste aandachtspunten. Deze zijn uitgewerkt in een aantal 'aandachtspunten voor wetgevingskwaliteit', die behulpzaam zijn voor de Leden en de ambtelijke staf bij de beoordeling van wetsvoorstellen. Het gaat om juridische toetsing (rechtsbescherming, rechtszekerheid, juridische uitvoerbaarheid), maar ook om het in beeld brengen van de samenhang tussen wetsvoorstel, lagere regelgeving, beleidsnota's, toekomstige wetgeving, rapporten van derden en signalen van belanghebbenden. Door inzicht in de samenhang kunnen inconsistenties en problemen bij de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid voorkomen worden.

Voorzitter Eerste Kamer
mr. G.J. de Graaf

> 91
dagen
gemiddelde
doorlooptijd
wetsvoorstel

2.1 Rechtmatigheid

De Eerste Kamer beoordeelt rechtmatigheid in brede zin. Rechtsbescherming, rechtszekerheid en verenigbaarheid met de Grondwet en verdragen zijn enkele juridische aspecten die de Eerste Kamer zorgvuldig meeweegt in haar oordeel.

2.1.1 Rechtsbescherming en rechtszekerheid

Rechtsbescherming van de burger en rechtszekerheid zijn vaste aandachtspunten van de Eerste Kamer.

Debat over bewaren telecommunicatiegegevens voortgezet

Hoewel het parlementaire debat over de Wet bewaarplicht telecommunicatiegegevens formeel al in juli 2009 werd afgerond, is de Eerste Kamer de gebeurtenissen rondom de wet en de onderliggende Europese richtlijn nauwgezet blijven volgen. De Eerste Kamer dwong destijds van de regering de toezegging af dat de bewaartermijn voor internetverkeersgegevens zou worden bekort. Voortaan zouden providers dergelijke gegevens niet twaalf, maar zes maanden moeten bewaren. Dit opdat politie en justitie ze kunnen opvragen met het oog op opsporing en vervolging van ernstige misdrijven.¹⁶ Het wetsvoorstel dat de bewaartermijn terugbrengt heeft – met de nodige vertraging – op 21 juni 2011 de Eerste Kamer bereikt en is vervolgens op 5 juli 2011 als hamerstuk afgedaan.

De voormalige commissies voor de JBZ-Raad en voor Justitie hebben zich in het parlementaire jaar 2010-2011 vooral beziggehouden met de evaluatie van de richtlijn waaruit de Wet bewaarplicht telecommunicatiegegevens voortvloeit, de Richtlijn dataretentie uit 2006. Daarbij richtten zij zich in de eerste plaats op de toezegging van de regering dat zij alle gezichtspunten in de discussie over de wet en de door de Eerste Kamer naar voren gebrachte bezwaren aan de Europese Commissie kenbaar zou maken in verband met de evaluatie van de richtlijn. De regering stuurde enkele stukken aan de Commissie en aan de Eerste Kamer, maar de beide genoemde commissies achtten dit in het licht van de toezegging onvoldoende. Zij hebben dit de regering per brief medegedeeld.

Inmiddels is de richtlijn geëvalueerd; de Europese Commissie heeft haar evaluatierapport op 18 april 2011 gepresenteerd. De genoemde commissies hebben in een brief aan de regering aangegeven dat zij het rapport teleurstellend vinden. De commissies missen een overtuigende analyse van noodzaak, proportionaliteit en effectiviteit van de richtlijn. Aan het slot van hun brief stellen zij uitdrukkelijk de vraag aan de orde of intrekking van de richtlijn moet worden overwogen. De regering heeft hierop geantwoord dat zij zover niet wil gaan: de richtlijn levert

¹⁶ Zie Jaarbericht 2008-2009, p. 16 en 27.

volgens haar een belangrijke bijdrage aan de opsporing en vervolging van ernstige misdrijven. De behandelende commissies wachten nu het door de Europese Commissie aangekondigde voorstel tot herziening van de Richtlijn dataretentie af.

2.1.2 Staatsrechtelijke aspecten

De Eerste Kamer rekent het tot haar taak om alert te zijn bij aangelegenheden die het staatsrecht raken. Bij de beoordeling van wetsvoorstellen worden met name ook hun verhouding met de Grondwet en de staatsrechtelijke beginselen van het Nederlandse staatsbestel onder de loep genomen.

Advies over twee-bestuurslagenprincipe

De commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat / Algemene Zaken en Huis der Koningin heeft de onafhankelijke en dualistische positie van de Eerste Kamer ten opzichte van de regering benadrukt door op instigatie van een regeringsfractie advies te vragen aan de Raad voor het openbaar bestuur (Rob) over een passage uit het regeerakkoord. Die passage betreft het streven dat per terrein ten hoogste twee bestuurslagen betrokken zijn bij hetzelfde onderwerp. De commissie vroeg de Rob de consequenties van strikte doorvoering van dit twee-bestuurslagenprincipe in kaart te brengen en daarbij aandacht te besteden aan de verhouding met de Grondwet en de regionale en lokale autonomie. De Rob heeft in april 2011 zijn advies aangeboden en de commissie is voornemens dit te betrekken bij een op een later moment te houden beleidsdebat over de inrichting van het openbaar bestuur. Dat beleidsdebat kan worden voorbereid zodra het toegezegde kabinetsstandpunt over de bestuurlijke inrichting van Nederland aan de Kamer is verstuurd.¹⁷

2.2 Handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en effectiviteit

De Eerste Kamer ziet het als haar taak om wetgeving, die naar haar opvatting in de praktijk tot uitvoerings- of handhavingsproblemen kan leiden, te voorkomen. Ook bekijkt de Eerste Kamer of wetten in de praktijk werkelijk het beoogde effect zullen hebben. Regelmatig worden vragen gesteld over de veronderstelde effecten van wetgeving.

Elektronisch patiëntendossier (EPD)

De Eerste Kamer heeft op 5 april 2011 de voorgestelde wettelijke regeling voor de invoering van het landelijk elektronisch patiëntendossier (EPD) unaniem verworpen. De inhoudelijke complexiteit van het onderwerp resulteerde in een langdurige en bijzondere behandeling van het wetsvoorstel, waarbij de Kamer niet alleen met de regering, maar ook met burgers en deskundigen van gedachten wisselde over vaktechnische aspecten en maatschappelijke implicaties. De bezwaren van de Eerste Kamer richtten zich niet zozeer op de uitwisseling van digitale dossiers, maar betroffen vooral de onduidelijkheid omtrent het doel en de betrouwbaarheid van het EPD en de risico's ten aanzien van de veiligheid van gegevensuitwisseling, waardoor de privacy van burgers onvoldoende gewaarborgd is. Dat de Kamer zich niet keerde tegen elektronische gegevensuitwisseling an sich, blijkt ook wel uit de breed gesteunde motie waarin de regering werd verzocht om binnen de bestaande wettelijke kaders te komen tot een nadere regeling voor het vergaren, opslaan en gebruik van medische gegevens. Na de verwerping van het EPD-voorstel heeft de Kamer met de minister overleg gevoerd over de aangenomen moties, waarbij de minister toezegde voor het zomerreces met een juridische analyse voor elektronische gegevensuitwisseling te zullen komen. Op basis van de vervolgens ontvangen analyse concludeert de minister dat de huidige regelgeving, inclusief het bij de Tweede Kamer aangehangene wetsvoorstel Cliëntenrechtzorg¹⁸, veelal toereikend is. Een beperkt aantal onderwerpen behoeft naar het oordeel van de minister een nadere wettelijke regeling; hiervoor zal een voorstel tot aanvulling van het wetsvoorstel Cliëntenrechtzorg worden voorbereid.

¹⁷ Zie ook Jaarbericht 2009-2010, p. 35-36.

¹⁸ Kamerstukken 32 402.

Regie bij zoönosen

Een op 14 december 2010 met algemene stemmen aangenomen motie, waarin de regering naar aanleiding van de Q-koortsuitbraak verzocht is de regie bij de bestrijding van voor mensen besmettelijke dierziekten (zoönosen) in handen te geven van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), vormde aanleiding voor een gezamenlijk optreden van de (toenmalige) commissies voor LNV en VWS/JG. Beide commissies spraken meerdere malen hun bezorgdheid uit over het uitblijven van de uitwerking van de door de regering eind 2010 toegezegde nieuwe structuur voor de signalering, beoordeling en aanpak van zoönosen. De uiteindelijke reactie van de Minister van VWS en de Staatssecretaris van EL&I van 23 mei 2011 stemde de beide commissies niet tevreden. Dit resulteerde in een nieuwe brief waarin zij met spijt constateerden dat de door de regering geschetste aanpak de strijd om de verantwoordelijkheden tussen de betrokken ministeries juist weerspiegelt en dat er geen sprake is van het beleggen van de centrale regierol. De commissies verzochten de regering dan ook om de gepresenteerde risicoanalysestructuur te heroverwegen.

Onrechtmatige bewoning recreatiewoningen

De Eerste Kamer heeft het afgelopen vergaderjaar het wetsvoorstel voor de Wet vergunning onrechtmatige bewoning recreatiewoningen kritisch ontvangen. Het voorstel beoogt een einde te maken aan de illegale bewoning van recreatiewoningen. De voormalige commissie VROM/WWI heeft in het voorlopig verslag de regering gevraagd te beargumenteren waarom er wordt gekozen voor het instellen van een formele wet, terwijl andere instrumenten mogelijk ook een oplossing kunnen bieden. De leden van de commissie maakten zich zorgen om de legitimiteit en grondslag van het wetsvoorstel en de mogelijke inbreuk op de autonomie van gemeenten. Tevens ontbreekt volgens de commissie een horizonbepaling in het wetsvoorstel. Een dergelijke bepaling zou benadrukken dat het hier een eenmalige ingreep betreft en kan een latere wetgevingsprocedure ter intrekking van de wet voorkomen. Een horizonbepaling zou ook passen in het kader van de ambities van de regering voor deregulering. Na ontvangst van de memorie van antwoord heeft de commissie IMRO op 13 september 2011 besloten om het wetsvoorstel plenair te behandelen op 1 november 2011.

Algemene politieke
beschouwingen

2.3 Wetssystematiek en wetgevingsproces

Regelmatig stuit de Eerste Kamer op vragen ten aanzien van de wetssystematiek en het wetgevingsproces. Het gaat hierbij niet uitsluitend om technische vraagstukken maar vaak ook om vragen van staatsrechtelijke aard.

2.3.1 Vooruitlopen op aanhangige wetgeving

In vorige Jaarberichten¹⁹ is vermeld dat de situatie is voorgekomen dat de regering vooruit loopt op wetten, terwijl deze de Eerste Kamer nog niet zijn gepasseerd. Ook is melding gemaakt van de lopende discussie over de voorhangprocedure tussen de Eerste Kamer en de regering. Het gaat hierbij om de vraag of een concept-AMvB reeds kan worden voorgehangen vóórdat de wet waarop de AMvB is gefundeerd de Eerste Kamer is gepasseerd.

Vervolg discussie voorhang gedelegeerde regelgeving

In de praktijk komt het voor dat concept-AMvB's worden voorgehangen voordat de funderende wet de Eerste Kamer gepasseerd is. De Eerste Kamer stelt zich op het standpunt dat het staatsrechtelijk zuiverder is de voorhangprocedure te starten op het moment dat de volledige parlementaire behandeling is doorlopen, ook omdat dan pas de reikwijdte van de delegatiebepaling duidelijk is. De regering is van mening dat de reikwijdte echter al vaststaat zodra de wet in de Tweede Kamer is aangenomen en het voorhangen zelf een feitelijke handeling is, die geen wettelijke grondslag behoeft.

De Raad van State ziet geen staatsrechtelijke bezwaren tegen het voorhangen van gedelegeerde regelgeving voordat het funderend wetsvoorstel de Eerste Kamer is gepasseerd. Wel onderkent hij dat zich een situatie kan voordoen waarin de voorgehangen AMvB in strijd is met de in de Eerste Kamer vastgestelde uitleg van het funderende wetsvoorstel en acht hij in voorkomend geval aanpassing van de AMvB en een nieuwe voorhang geboden. De Kamer voorziet bij deze oplossing mogelijk complicaties, bijvoorbeeld indien de regering hierin niet wil meegaan of als de Kamer zich genoodzaakt voelt afhandeling van het voorstel uit te stellen totdat de AMvB is aangepast. Om dit te vermijden acht de Kamer het gewenst dat de regering als staande praktijk invoert dat voorhang van gedelegeerde regelgeving niet eerder plaatsvindt dan nadat de gehele parlementaire behandeling van het wetsvoorstel waarop die regelgeving gegrond is, is voltooid. Bovendien is de Eerste Kamer van mening dat een dergelijke praktijk bijdraagt aan het terugdringen van materiële normstelling in en te vergaande anticipatie op gedelegeerde regelgeving. De Kamer heeft haar zienswijze uiteengezet in een brief van 30 november 2010. Vanwege het uitblijven van een reactie en van opname van haar wensen in de negende wijziging van de Aanwijzingen voor de regelgeving, heeft de Kamer op 5 juli 2011 nog een brief gestuurd aan de regering met het verzoek om een reactie voor 1 september 2011. Op 18 augustus 2011 heeft de Kamer een reactie van de regering ontvangen. De vaste commissie voor Veiligheid & Justitie betreft dit onderwerp bij een mondeling overleg over wetgevingskwaliteit op 11 oktober 2011 en komt mogelijk nog terug op de brief.

2.3.2 Samenhang van wetgeving

Door de Eerste Kamer worden, teneinde recht te doen aan inhoudelijke samenhang, wetsvoorstellen die de Eerste Kamer nog niet hebben bereikt en relevante beleidsvorming meegenomen in haar beoordelingskader.

Tracéwetgeving

In de vorige twee Jaarberichten²⁰ is aandacht besteed aan de samenhang tussen een initiatief-wetsvoorstel tot aanvulling van de Algemene wet bestuursrecht met een regeling voor herstel van gebreken in een besluit hangende beroep bij de bestuursrechter (Wet bestuurlijke lus Awb) en het wetsvoorstel Wijziging van de Tracéwet, Spoedwet wegverbreding en de Wet ruimtelijke ordening met het oog op de verbetering van de beroepsprocedure. Het voornaamste vraagstuk dat bij de behandeling van laatstgenoemd wetsvoorstel speelde was of dit voorstel niet overbodig was geworden door inwerkingtreding van de Wet bestuurlijke lus Awb per 1 januari 2010 en door inwerkingtreding van de daarvoor in aanmerking komende onderdelen van de Crisis- en herstelwet. Zowel tijdens de schriftelijke als tijdens de plenaire behandeling is over dit

¹⁹ Jaarbericht 2008-2009, p. 28-29 en Jaarbericht 2009-2010, p. 29-30.

²⁰ Zie Jaarbericht 2008-2009, p. 30-31 en Jaarbericht 2009-2010, p. 30-31.

vraagstuk tussen (leden van) de voormalige commissie Verkeer en Waterstaat en de regering van gedachten gewisseld. Tijdens de plenaire behandeling op 16 november 2010 is door de Minister van Infrastructuur en Milieu toegezegd het wetsvoorstel terug te nemen opdat de ministerraad zich kan beraden op vervolgstappen. Op 3 mei 2011 zegde de minister schriftelijk aan de voormalige commissie voor Verkeer en Waterstaat toe dat alleen het voorgestelde artikel 15b van de Tracéwet in werking zal treden en de rest van het wetsvoorstel (de wijziging van de Spoedwet wegverbreding en die van de Wet ruimtelijke ordening) niet in werking zal treden. Tijdens de tweede termijn van de plenaire behandeling van het wetsvoorstel op 24 mei 2011 wist de minister een meerderheid van de Kamer met dit standpunt te overtuigen, waarna het wetsvoorstel, met inachtneming van de toezegging over de inwerkingtreding, op 31 mei 2011 met een ruime Kamermeerderheid is aanvaard.

Geconsolideerde wetteksten bij wetsvoorstellen ter wijziging van Boek 2 BW

De Kamer heeft in het kader van de behandeling van de Wet vereenvoudiging en flexibilisering bv-recht, de Invoeringswet titel 7.13 Burgerlijk Wetboek en de wet ter vaststelling van titel 7.13 (vennootschap) van het Burgerlijk Wetboek, in februari 2011 van de Minister van Justitie doorlopende wetteksten bij deze voorstellen ontvangen. Bijna een jaar eerder had de Kamer een verzoek om geconsolideerde wetteksten neergelegd bij de regering vanwege de complexe wijzigingen in de wetsvoorstellen en de onoverzichtelijkheid die was ontstaan door amendering en opeenvolgende nota's van wijziging.

De voormalige vaste Kamercommissie voor Justitie had tevens besloten de behandeling van deze wetsvoorstellen pas weer te hervatten op het moment van ontvangst van de geconsolideerde wetteksten van Boek 2 en Boek 7 BW. In november 2010 heeft de Kamer haar verzoek nog eens herhaald in een brief aan de Minister van Veiligheid en Justitie, hetgeen resulteerde in ontvangst van de geconsolideerde teksten drie maanden later.

3. Koninkrijksrelaties

10-10-10

Gedurende het parlementaire jaar 2010-2011 is de nieuwe staatkundige structuur van het Koninkrijk tot stand gekomen. Op 10 oktober 2010 hield het land Nederlandse Antillen op te bestaan. Er ontstonden twee nieuwe autonome landen binnen het Koninkrijk, Curaçao en Sint Maarten. De eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba kregen binnen het land Nederland de status van openbaar lichaam, zoals omschreven in artikel 134 van de Grondwet. Deze status vertoont veel overeenkomsten met een Nederlandse gemeente en valt daarom het best te omschrijven als "bijzondere gemeente". De Eerste Kamer was bij de festiviteiten op Curaçao rondom deze gebeurtenis vertegenwoordigd door de Kamervoorzitter en de voorzitter van de toenmalige vaste commissie voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken (NAAZ). De vernieuwing was bovendien reden om de naam van de vaste commissie NAAZ te wijzigen in vaste commissie voor Koninkrijksrelaties (KOREL).

Het grootste deel van de (Rijks)wetgeving die voor deze herstructurering noodzakelijk was, is reeds in het vorige parlementaire jaar aangenomen door de Eerste Kamer.²¹ Op 28 september en 14 december 2010 volgden nog twee wetgevingspakketten die betrekking hadden op de integratie van de BES-eilanden in het Nederlandse staatsbestel.²²

Om te voorkomen dat de kleinschalige BES-eilanden worden overspoeld door nieuwe wet- en regelgeving heeft de Eerste Kamer legislatieve terughoudendheid bepleit ten aanzien van Caribisch Nederland (zie toezegging T01157). In het parlementaire jaar 2010-2011 heeft zij erop aangedrongen dat tussen de departementen nadrukkelijk wordt gecoördineerd ten aanzien van

²¹ Zie Jaarbericht 2009-2010, p. 31-33.

²² Zie het overzicht wetgeving staatkundige vernieuwing.

de BES-eilanden. Daarop heeft zij de Minister van BZK schriftelijk aangesproken, waarbij onder meer gewezen is op het gemis van een zogenoemde 'BES-effectrapportage'. De Minister van BZK heeft een formele coördinerende rol echter van de hand gewezen tijdens het mondeling overleg dat de commissie voor Koninkrijksrelaties hierover op 24 mei 2011 met hem heeft gevoerd.

Interparlementair Koninkrijksoverleg

Van 14 tot en met 17 juni 2011 vond in Den Haag het Interparlementair Koninkrijksoverleg (IPKO) plaats. De opening vond plaats op 14 juni 2011 in de plenaire vergaderzaal van de Eerste Kamer met een toespraak van de fungerend Ondervoorzitter van de Eerste Kamer. Dit overleg tussen de Staten van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en de Staten-Generaal is een vervolg op een eerdere overlegvorm; het Parlementair Overleg Koninkrijksrelaties (POK). Dit overleg tussen de parlementen van Aruba, de toenmalige Nederlandse Antillen en Nederland werd in januari 2009 voor het laatst gehouden.²³

Na het ingaan van de nieuwe staatkundige structuur hebben gesprekken tussen de voorzitters van de vaste commissies voor Koninkrijksrelaties van Eerste en Tweede Kamer met hun collega's van Aruba, Curaçao en Sint Maarten ertoe geleid dat het overleg nieuw leven werd ingeblazen. Tijdens het overleg is gesproken over mogelijke samenwerking tussen de landen op de terreinen van onderwijs en duurzame energie in relatie tot economische ontwikkeling. Ook hebben de parlementaire delegaties hun gezamenlijke inbreng geformuleerd ten behoeve van de Koninkrijksconferentie die de regeringen eind 2011 willen organiseren over de toekomst van het Koninkrijk der Nederlanden. Er wordt naar gestreefd om in januari 2012 dit overleg een vervolg te geven op Sint Maarten.

De Nederlandse delegatie vertegenwoordigde in het overleg niet alleen de inwoners van het Europese deel van Nederland, maar ook de inwoners van de BES-eilanden. De vaste commissies voor Koninkrijksrelaties hadden daarom voorafgaand aan het overleg inbreng gevraagd van de Eilandsraden van Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Ook voerde de vaste commissie KOREL van de Eerste Kamer in de aanloop naar het overleg een gesprek met een delegatie van de Eilandsraden van Sint Eustatius en Saba. Dit overleg had met name betrekking op de implementatie en uitvoering van wetgeving die in het kader van de staatkundige vernieuwing voor de eilanden tot stand was gekomen. Daarnaast is de Eerste Kamer in afwachting van een Grondwetswijziging waarbij het stemrecht voor leden van de Eilandsraden van Bonaire, Sint Eustatius en Saba voor de Eerste Kamerverkiezing wordt geregeld, overeenkomstig het stemrecht van leden van de Provinciale Staten.

4. De Eerste Kamer in dialoog

Om haar taken op een goede wijze te kunnen vervullen is het van belang dat de Eerste Kamer contact zoekt en onderhoudt met bijvoorbeeld bestuurlijke en maatschappelijke organisaties en deskundigen. Zo zijn in het afgelopen parlementaire jaar deskundigen geconsulteerd en zijn vertegenwoordigers van verschillende provincies uitgenodigd om een bezoek te brengen aan de Eerste Kamer. Voorts bieden de Eerste Kamer en de Tweede Kamer middels het initiatief 'De Derde Kamer' scholen een lesprogramma aan en biedt de Eerste Kamer studenten en pas afgestudeerden stageplaatsen aan. Bovendien heeft de Kamer een tweetal websites, via welke belangstellenden kennis kunnen nemen van de activiteiten van de Eerste Kamer. Tot slot is op uitnodiging van de Voorzitter van de Eerste Kamer de Verenigde Vergadering op Prinsjesdag op 21 september 2010 bijgewoond door vierentwintig vrijwilligers afkomstig uit alle provincies. Met dit initiatief heeft de volksvertegenwoordiging blijk gegeven van haar waardering voor het werk van de vele tienduizenden vrijwilligers in Nederland, die actief zijn bij maatschappelijke en ideële organisaties.

²³ Zie hierover Jaarbericht 2008-2009, p. 35.

Debat Derde Kamer in plenaire zaal

4.1 Consultatie van deskundigen

De Kamer kan in de voorbereiding op de plenaire behandeling van een wet, nota of een door haar zelf geagendeerd thema (bijvoorbeeld bij een beleidsdebat) besluiten deskundigen en belanghebbenden te bevragen. Hoewel niet op grote schaal, vinden op initiatief van de Kamer of een commissie geregeld expertbijeenkomsten en gesprekken met adviesraden plaats. Het gaat er in die gesprekken om informatie te verkrijgen over voor de Kamer relevante aspecten van wetgevingskwaliteit, zoals de uitvoerbaarheid. Expertbijeenkomsten en gesprekken kunnen ook plaatsvinden ter voorbereiding op een beleidsdebat of naar aanleiding van een beleidsstuk dat in de Eerste Kamer behandeld wordt. Ook kan de Kamer bijvoorbeeld adviesorganen verzoeken om haar van schriftelijk advies te dienen.

Expertbijeenkomst natuurbeleid

Op 14 maart 2011 heeft de toenmalige commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in de plenaire zaal van de Eerste Kamer een openbare expertbijeenkomst belegd op het gebied van natuurbeleid in Nederland. Deze bijeenkomst diende als voorbereiding op het op 22 maart 2011 gehouden beleidsdebat met de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over dit onderwerp. De expertbijeenkomst werd georganiseerd in samenwerking met het Rathenau Instituut en het kennisinstituut Alterra (Wageningen UR). Belangstellenden konden de expertbijeenkomst niet alleen vanaf de publieke tribune volgen, maar ook live via de website van de Eerste Kamer.

Deskundigen van verschillende disciplines en organisaties hebben met de Eerste Kamerleden van gedachten gewisseld over de maatschappelijke context van het natuurbeleid. Er werd gesproken over drie dilemma's: natuur versus ondernemen, natuur versus landbouw en centrale sturing versus decentrale gebiedsontwikkeling. Hierbij zijn mogelijkheden om deze dilemma's en knelpunten op te lossen geïnventariseerd. In dat kader werden drie oplossingsrichtingen besproken: het economiseren van natuurwaarden (ecosysteemdiensten), scheiding van functies en belangen (robuuste natuur) en regionale participatieve natuurontwikkeling. Tijdens het beleidsdebat op 22 maart 2011 werd door verschillende woordvoerders verwezen naar hetgeen tijdens de expertmeeting naar voren is gebracht.

Expertmeeting digitale dataverwerking en data-uitwisseling

Ter voorbereiding op het beleidsdebat van 17 mei 2011 met de regering over de rol van de overheid bij digitale dataverwerking en data-uitwisseling, vond op gezamenlijk initiatief van vijf vaste commissies van de Eerste Kamer een expertmeeting plaats. Burgers en organisaties zijn hierop via de websites van de Eerste Kamer geattendeerd, waarbij zij tevens in de gelegenheid werden gesteld eventuele vragen via de e-mail aan de Kamer kenbaar te maken. De bevindingen van de Adviescommissie Veiligheid en persoonlijke levenssfeer vormden de aanleiding voor de expertbijeenkomst.

Tijdens de expertmeeting, die gehouden werd op 21 februari 2011, wisselden Kamerleden en deskundigen van vijf verschillende organisaties met elkaar van gedachten over de rol van de overheid bij de inzet van ICT en het gebruik en de kwaliteit van databases. Ook werden de nationale en Europese ontwikkelingen op het gebied van privacy en het gebruik van persoonsgegevens bediscussieerd. Doel van de expertbijeenkomst was om dilemma's en vraagpunten over de rol van de overheid in kaart te brengen. Tijdens het beleidsdebat op 17 mei 2011 met de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie zijn deze vraagstukken aan de orde gesteld.

4.2 Provinciebezoeken

De Senaat heeft in de Kamerperiode 2007–2011 alle provincies (opnieuw) uitgenodigd voor een bezoek aan de Eerste Kamer. De Kamer wil met deze bezoeken de banden met de provincies aanhalen. De provincies Overijssel en Utrecht waren de laatste twee provincies die ontvangen werden in deze reeks. Met Provinciale en Gedeputeerde Staten van Overijssel werd gediscussieerd over de 'kwaliteit van het openbaar bestuur' en over het 'Programma Hoogfrequent Spoorvervoer'. Bij de ontvangst van de provincie Utrecht kwamen de onderwerpen 'bestuurlijke organisatie toegespitst op de Randstad' en 'jeugdzorg' aan de orde.

Na afsluiting van deze reeks bezoeken heeft de Eerste Kamer zich beraden over de toekomst van de provinciebezoeken. De Leden is gevraagd een enquêteformulier in te vullen en ook de provincies zijn benaderd om hun ervaringen te delen. Een conclusie die uit de verschillende reacties getrokken kan worden, is dat de ontmoetingen als zeer waardevol worden ervaren.

4.3 Websites Eerste Kamer

De Eerste Kamer heeft twee met elkaar verbonden websites. De website www.eerstekamer.nl is de algemene website van de Eerste Kamer. De Europapoort – www.europapoort.nl – is de Europese website van de Eerste Kamer. Op deze website is informatie te vinden over de Europese activiteiten van de Kamer en haar commissies. Via deze websites kunnen belangstellenden kennis nemen van activiteiten van de Kamer op het gebied van nationale en Europese wet- en regelgeving en overige activiteiten.

4.4 Onderwijsprojecten

Het lesprogramma van de Eerste en Tweede Kamer voor basisschoolleerlingen van tien tot twaalf jaar, de [Derde Kamer](#), is in de afgelopen zes jaar al door duizenden scholen besteld. Voor scholen die het lesprogramma over de parlementaire democratie en het debatspel nog een keer willen spelen is er nu een tweede versie beschikbaar: [Handboek Politiek 2](#). Deze verdieping heeft een zelfde opzet als [Handboek Politiek 1](#), maar legt een ander accent en gaat iets dieper op de onderwerpen in.

In het verkiezingsjaar 2010-2011 is er ook voor het voortgezet onderwijs materiaal ontwikkeld dat op aanvraag gratis aan de scholen wordt gestuurd. De lesbrief geeft uitleg over de verkiezing van de Eerste Kamer, haar taken, rol en een korte geschiedenis. Ter ondersteuning van de lesbrief heeft de Kamer een korte [film](#) laten maken waar in vier minuten uitgelegd wordt hoe de Kamer via Provinciale Statenverkiezingen gekozen wordt. Vele scholen maakten gebruik van de mogelijkheid in de lessen wat extra aandacht aan de Eerste Kamer te geven.

Opening van ProDemos-Huis voor democratie en rechtsstaat

4.5 ProDemos - Huis voor democratie en rechtsstaat

Op 30 september 2010 is officieel het Huis voor democratie en rechtsstaat opgericht. Het Huis voor democratie en rechtsstaat is een landelijke, niet-partijgebonden organisatie. Het doel van het Huis is om burgers in het land, in het bijzonder ook jongeren, meer te betrekken bij thema's als de Grondwet, de geschiedenis van de Nederlandse democratie, het Koninkrijk der Nederlanden en Europa, de rechtsstaat en mensenrechten. De Eerste Kamer is samen met de Tweede Kamer en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in de afgelopen jaren nauw betrokken geweest bij de oprichting van het Huis en de uitwerking van het concept. De Eerste Kamer heeft zich daarbij onder meer ingespannen om de internationale dimensie onderdeel te laten zijn van het educatief programma van het Huis voor democratie en rechtsstaat.²⁴

Eerste Kamervoorzitter Van der Linden onderstreepte in zijn toespraak bij de oprichting het belang van het Huis: "Wanneer jongeren kennis wordt bijgebracht van de democratische rechtsorde, de staatsinstellingen en onze parlementaire cultuur, dan zijn zij ook op latere leeftijd in staat om ontwikkelingen in politiek en samenleving te duiden in termen van democratische rechten en pluriformiteit. Een bezoek aan het Binnenhof en een persoonlijke gewaarwording van de werkwijze in en rond beide Kamers van de Staten-Generaal horen daar zeker bij."

Op 15 september 2011 vond de officiële opening van het Huis plaats. Het Huis heet vanaf die datum: ProDemos-Huis voor democratie en rechtsstaat.

²⁴ Jaarbericht 2009-2010, p. 38.

II De Eerste Kamer in internationaal verband

De Eerste Kamer kent een sterke internationale oriëntatie bij haar inhoudelijke werkzaamheden en de activiteiten van haar Leden. Dit komt tot uitdrukking in de Europese werkzaamheden van de Eerste Kamer en in de vele internationale contacten die de Kamer onderhoudt. De in het voorgaande parlementaire jaar herziene Europese werkwijze is volledig uitgerold in alle vakcommissies. De uitkomsten van een tussentijdse evaluatie in het voorjaar van 2011 hebben bevestigd dat de behandeling van Europese wetgevings- en beleidsinitiatieven is ingebed in de werkzaamheden van de vakcommissies. Ook buiten de Kamer zijn Leden actief betrokken bij Europese en internationale ontwikkelingen. Zo heeft de Kamervoorzitter een aantal bezoeken afgelegd aan landen die voor Nederland van bijzonder belang zijn of die gezien internationale ontwikkelingen een bijzondere belangstelling genieten. Daarnaast heeft een groot aantal Eerste Kamerleden deelgenomen aan parlementaire assemblees, interparlementaire bijeenkomsten en buitenlandse werkbezoeken (al dan niet in opdracht van een parlementaire assemblee). De Eerste Kamer heeft ook in het afgelopen parlementaire jaar een aanzienlijk aantal buitenlandse gasten ontvangen. Kenmerkend voor deze activiteiten is dat zij diepgang geven aan de reguliere activiteiten en de samenhang tussen de (internationale) dossiers versterken. Criteria en richtlijnen betreffende het ondernemen van dergelijke activiteiten zijn vervat in de notitie parlementaire diplomatie.

1. De Eerste Kamer en Europa

1.1 Europese werkwijze

Nationaal beleid en Europees beleid zijn nauw met elkaar verweven. Sinds de herziening van de Europese werkwijze van de Eerste Kamer in 2009 is de primaire betrokkenheid van alle vakcommissies van de Kamer bij de totstandkoming van Europese wet- en regelgeving vergroot. De commissies bepalen zelf welke dossiers hun bijzondere aandacht zullen krijgen en treden vanaf het moment van indiening door de Europese Commissie in overleg met de regering. De dialoog kan zich ook uitstrekken tot de Europese Commissie, het Europese Parlement en de nationale parlementen van de andere EU-lidstaten. Daarbij tracht de Eerste Kamer waar mogelijk tot samenwerking met de Tweede Kamer te komen. Dit geldt in het bijzonder, maar zeker niet uitsluitend, voor de subsidiariteitstoets.

Richtlijn betreffende seizoenarbeid

Een goed voorbeeld van een dossier dat de Eerste Kamer diepgaand en in nauwe samenwerking met de Tweede Kamer heeft behandeld, is het voorstel voor een richtlijn betreffende seizoenarbeid. De voorgestelde richtlijn beoogt de invoering van eerlijke en transparante regels voor toelating en verblijf van seizoenarbeiders en een regeling van hun rechten, teneinde uitbuiting tegen te gaan. Eerste en Tweede Kamer waren echter van mening dat het voorstel niet voldeed aan de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid. De Kamers stuurden daarom in eerste instantie een gezamenlijke brief aan de Europese instellingen waarin zij hun bezwaren toelichtten. Een aantal andere Europese parlementen had eveneens subsidiariteitsbezwaren tegen het voorstel, maar hun aantal was onvoldoende om door het trekken van een zogenaamde

'gele kaart' de Europese Commissie te verplichten haar voorstel te heroverwegen. De Europese Commissie liet het daarom bij een reactie op de geuite bezwaren, die geen van beide Kamers kon bevredigen.

De beide Kamers hebben vervolgens via de regering geprobeerd hun bezwaren op Europees niveau in te brengen. De vier behandelende commissies – drie van de Eerste Kamer en een van de Tweede Kamer – stuurden een gezamenlijke brief aan de Minister voor Immigratie en Asiel met het verzoek de bezwaren van de Staten-Generaal in de Raad van Ministers over te nemen en te verdedigen. De regering diende samenwerking te zoeken met de regeringen van de lidstaten waarvan de parlementen eveneens subsidiariteits- en/of evenredigheidbezwaren hadden aangevoerd. Daarmee was de parlementaire behandeling van het voorstel evenmin afgerond, want ook de reactie van de regering kon de behandelende commissies van de Eerste Kamer niet geheel bevredigen. Zij constateerden weliswaar dat het voorstel op vier van de vijf punten in de door de Staten-Generaal gewenste richting werd bijgesteld, maar verzonden niettemin een nieuwe brief waarin zij de minister verzochten uitvoeriger uiteen te zetten op welke wijze hij de subsidiariteitsbezwaren van beide Kamers had verdedigd in de Raad. Ook wilden de commissies meer informatie over de samenwerking met de andere lidstaten. De discussie over het voorstel kon voorlopig gesloten worden na ontvangst van de gevraagde extra informatie.

Evaluatie Europese werkwijze

Bij de introductie van deze nieuwe werkwijze in september 2009 heeft de Kamer besloten de Europese werkwijze voor het einde van de zittingsperiode te evalueren. Deze interne evaluatie heeft plaatsgevonden in het voorjaar van 2011 en heeft geresulteerd in aanbevelingen, die door de Kamer zijn overgenomen. Een groot aantal van deze aanbevelingen ziet op de interne procedures, zoals die door de vaste Kamercommissies ter zake worden gehanteerd. Daarnaast is een aantal aanbevelingen, waarvoor de medewerking van de regering wordt gevraagd, uiteen-gezet in een brief aan de minister-president van 8 april 2011.

Parlementaire diplomatie

Het Verdrag van Lissabon heeft de rol van nationale parlementen in formele zin versterkt. Parlementen hebben daardoor meer mogelijkheden gekregen om invloed uit te oefenen, maar hebben daarbij ook een toegenomen behoefte aan onderlinge afstemming en overleg. In de door het College van Senioren aanvaarde notitie parlementaire diplomatie zijn voorstellen gedaan om deelname van de Eerste Kamer aan het Europese interparlementaire verkeer te bevorderen en tegelijk te rationaliseren. Enkele noemenswaardige voorstellen zijn: adequate voorbereiding van deelname aan interparlementaire bijeenkomsten in de vakcommissies, een adequate (mondelinge) terugkoppeling na afloop van de interparlementaire activiteiten in commissieverband door het agenderen van de in een assemblee en/of conferentie aangenomen stukken en het meenemen van relevante uitkomsten van interparlementaire activiteiten bij debatten met de regering (bijvoorbeeld de Algemene politieke beschouwingen en de Algemene Europese Beschouwingen). Met de voorstellen uit de notitie parlementaire diplomatie heeft de Eerste Kamer zich tot doel gesteld effectiever, maar ook efficiënter, haar invloed te doen gelden binnen Europa.

1.2 Gouden Medaille Fondation du Mérite Européen

Voor de onderscheidende rol die de Eerste Kamer nationaal en internationaal vervult op het gebied van Europese samenwerking heeft de Fondation du Mérite Européen de Gouden Medaille aan de Eerste Kamer toegekend. De voorzitter van de Fondation du Mérite Européen, Jacques Santer, heeft de prestigieuze prijs op 17 mei 2011 uitgereikt aan Kamervoorzitter René van der Linden. Bijzonder was dat daarmee voor het eerst een nationale parlementaire instelling deze prijs in ontvangst mocht nemen.

*Uitreiking Gouden Medaille Fondation
du Mérite Européen*

In zijn toespraak stond Santer stil bij de wijze waarop de Eerste Kamer gebruikmaakt van de bevoegdheden die alle parlementen in Europa hebben verkregen met het Verdrag van Lissabon. Hij wees op het belang van subsidiariteit, waarbij nationale parlementen er op toezien dat Europese regelgeving niet automatisch in de plaats treedt van nationale wetgeving. Daarbij is een actieve en waakzame opstelling van nationale parlementen bijzonder gewenst, aldus Santer. Kamervoorzitter Van der Linden nam de onderscheiding namens de Eerste Kamer in ontvangst. Tijdens de plechtigheid in de vergaderzaal van de Eerste Kamer werd eveneens een onderscheiding uitgereikt aan mevrouw Van Sminia-Meijerink, Secretaris-Generaal van het Model European Parlement. Zij kreeg de Zilveren Medaille van de Fondation du Mérite Européen voor haar grote verdiensten om jonge mensen kennis over en passie voor Europa bij te brengen.

1.3 Wetgevings- en werkprogramma

Op 27 oktober 2010 heeft de Europese Commissie haar wetgevings- en werkprogramma (WWP) voor 2011 gepubliceerd, waarin zij haar geplande beleidsinitiatieven en de voorgenomen regelgeving kenbaar maakte. Conform de Europese werkwijze van de Eerste Kamer maakten alle commissies van de Eerste Kamer binnen hun beleidsterrein een selectie van dossiers die zij wensen te behandelen. Deze lijst met prioriteiten werd na bespreking in het College van Senioren op 30 november 2010 plenair vastgesteld en vormde daarmee het Europees werkprogramma 2011. Deze lijst werd tevens per brief aangeboden aan de Minister en de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken.

Op basis van de prioriteiten van de vakcommissies heeft de commissie ESO op 16 november 2010 over het WWP gesproken met Eurocommissaris Šefčovič, verantwoordelijk voor Inter-institutionele Relaties. De heer Šefčovič werd ontvangen door de commissie voor Europese Samenwerkingsorganisaties van de Eerste Kamer en de commissie voor Europese Zaken van de Tweede Kamer. Het Nederlands parlement was hiermee de eerste institutie waar de Eurocommissaris 'zijn' WWP presenteerde, nog vóór de presentatie aan het Europees Parlement, de Raad en andere lidstaten.

1.4 Algemene Europese Beschouwingen

In het plenaire debat op 19 april 2011 over het Europees beleid en de Nederlandse invloed daarop werd onder meer gesproken over de Staat van de Europese Unie 2010-2011. Dit document, dat de regering op 21 september 2010 tegelijk met de Miljoenennota heeft aangeboden aan de Staten-Generaal, beschrijft de Europese agenda tot en met juni 2011 en de Nederlandse regeringsinzet ter zake. De Eerste Kamer houdt sinds 1996 jaarlijks een debat over Europa. Sinds 2010 wordt dit debat gehouden in de vorm van de Algemene Europese Beschouwingen, waarbij nationale en Europese beleidsnota's aan de orde worden gesteld.

Woordvoerders van diverse fracties gaven tijdens de Algemene Europese Beschouwingen in de Eerste Kamer blijk van hun bezorgdheid over de positie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM). Dit mede naar aanleiding van publieke kritiek die onlangs werd geuit op uitspraken van het Hof. Met een ruime meerderheid werd een motie aangenomen, waarin de regering verzocht wordt om zich te blijven inzetten voor de mensenrechten, conform haar verplichtingen die voortvloeien uit het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM). Ook de recente jurisprudentie van het Hof dient daarbij in overweging te worden genomen. In de overwegingen in deze motie wordt gesteld dat de suggestie van de regering in de notitie 'Verantwoordelijk voor vrijheid; Mensenrechten in het buitenlands beleid' dat het Hof zijn eigen gezag niet moet verzwakken door uitspraken te doen over zaken die slechts op perifere wijze verband houden met mensenrechten en dat het Hof zich zou moeten bezighouden met toezicht op de kern van het Europese mensenrechtenacquis als onjuist en niet passend moet worden gekwalificeerd.

De regering heeft de Kamer tijdens het debat een aantal toezeggingen gedaan. Zo heeft de Minister van Buitenlandse Zaken de Kamer een uitvoerig kabinetsstandpunt over het EHRM en over de Raad van Europa met bijzondere aandacht voor de 'margin of appreciation' en de positie van het Comité van Ministers in het vooruitzicht gesteld. Door de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken is onder meer toegezegd de Kamer binnen vier of vijf weken een notitie te doen toekomen betreffende de communicatie van regeringswege over Europa. In deze notitie wordt ook ingegaan op de achterliggende visie op Europa en op de instrumenten van Europa-communicatie. Tevens heeft de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken toegezegd schriftelijk in te gaan op het verzoek van de Kamer om een tijdige terugkoppeling te ontvangen over wat de regering in voorkomende gevallen in Brussel heeft gedaan met de opvattingen van de Eerste Kamer. De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken heeft hierover op 26 mei 2011 een brief gestuurd.

Ter voorbereiding op de Algemene Europese Beschouwingen heeft een delegatie bestaande uit leden van de commissies voor Europese Samenwerkingsorganisaties, voor Financiën, voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking, voor Economische Zaken en voor de JBZ-raad op 20 en 21 maart 2011 een werkbezoek aan Brussel gebracht. De centrale thema's van de gesprekken waren de financieel-economische situatie en het buitenlands beleid van de EU. Met de Permanent Vertegenwoordiger van Nederland bij de EU werd onder andere gesproken over de huidige staat van de Europese Unie en haar begroting. Tevens werd gesproken met de secretaris-generaal van de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO).

In gesprekken met de Eurocommissaris van Binnenlandse Zaken, mevrouw Malmström, en een lid van het kabinet van Eurocommissaris Füle van Uitbreiding en Europees Nabuurschapsbeleid, werd gesproken over migratie en de asielproblematiek in de EU, het Europese dataprotectiebeleid en het Europese beleid ten aanzien van de Westelijke Balkan en naburige landen in het Middellandse zeegebied. Met de heer van Rompuy, Voorzitter van de Europese Raad, werd gesproken over de EU respons op de economische crisis. Voorts had de delegatie ontmoetingen met de heer Lewandowski, Eurocommissaris van Financiële Programmering en Begroting, met leden van de speciale commissie Beleidsuitdagingen en begrotingsmiddelen (SURE-commissie) van het Europees Parlement en de directeur van denktank Bruegel.

Symposium Power shifts in a changing world order

1.5 Symposia

Verschuivende machtsverhoudingen

Op 4 februari 2011 vond in de Eerste Kamer de conferentie 'Power shifts in a changing world order: the role of the EU and the position of the Netherlands' plaats. Van deze conferentie is een verslag gemaakt met daarin de volledige bijdragen van de keynote speakers. Deze internationale conferentie was tot stand gekomen op gezamenlijk initiatief van de Eerste Kamer, de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV), het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). Er werd door de heer Zhang (Geneva School of Diplomacy and International Relations), de heer Kupchan (Georgetown University), de heer Balkenende (Erasmus Universiteit Rotterdam) en anderen gesproken over verschuivende machtsverhoudingen in de wereld in relatie tot respectievelijk China en de Verenigde Staten. Tijdens twee verdiepende themasessies sprak de heer Bakker (Nederlands bewindvoerder bij het IMF) over *global governance*, terwijl mevrouw Lee (Chatham House) in haar betoog inging op het thema schaarste en internationale samenwerking.

Europadag

Ter gelegenheid van de jaarlijkse 'Europadag' vond op 9 mei 2011 een door het Duitsland Instituut georganiseerde bijeenkomst plaats in de plenaire zaal van de Eerste Kamer. Deze dag wordt sinds 1985 in de EU-landen gevierd om stil te staan bij het feit dat op 9 mei 1950 de Franse minister Robert Schuman in een ambitieuze verklaring aangaf dat er een supranationale Europese organisatie moest worden opgericht. Deze zou later uitgroeien tot de Europese Unie. Kamervoorzitter Van der Linden opende de bijeenkomst en onderstreepte in zijn toespraak de betekenis van de oorspronkelijke waarden van de Europese samenwerking. Bij deze gelegenheid werden toespraken gehouden door de heer Herzog, voormalig president van de Bondsrepubliek, en de heer Bolkestein, voormalig Europees Commissaris voor de Interne Markt en oud-fractievoorzitter van de VVD in de Tweede Kamer. Voorafgaand aan de bijeenkomst hesen Kamervoorzitter Van der Linden en oud-president Herzog gezamenlijk de Europese vlag voor het gebouw van de Eerste Kamer.

2. *Internationale contacten*

De belangen van Nederland zijn sterk verweven met die van andere landen en van internationale organisaties waarvan Nederland lid is. Het deelnemen aan interparlementaire activiteiten vormt dan ook een integraal onderdeel van het parlementaire werk van de Eerste Kamer. Teneinde een beeld te geven van de diplomatieke activiteiten van de Kamer en de kaders te

schetsen waarbinnen deze zich voltrekken, is op initiatief van Kamervoorzitter Van der Linden de al eerder genoemde notitie over parlementaire diplomatie opgesteld. Deze notitie diende eveneens om in kaart te brengen hoe het handelen van de Eerste Kamer kan worden versterkt door een actief internationaal profiel. Het College van Senioren van de Eerste Kamer heeft in zijn vergadering van 16 november 2010 de notitie vastgesteld. In een brief aan de minister-president waarbij hem deze notitie is toegezonden, onderstreepte Voorzitter Van der Linden dat parlementaire diplomatie voluit erkenning verdient als een wezenlijk onderdeel van de buitenlandse politieke activiteiten van Nederland. De Eerste Kamer gaat er daarbij vanuit dat de regering de rol van de Leden van de Staten-Generaal op diplomatiek terrein erkent en ondersteunt.

2.1 Buitenlandse bezoeken

Kroatië

Op uitnodiging van de Voorzitter van het parlement van Kroatië, Luka Bebić, heeft Voorzitter Van der Linden van 26 tot 29 april 2011 een officieel bezoek gebracht aan de Republiek Kroatië. Daarbij hebben ontmoetingen plaatsgevonden met de heer Bebić en diverse geledingen van het Kroatische parlement. Voorts ontmoette de Kamervoorzitter de president van Kroatië Ivo Josipović, minister-president mevrouw Jadranka Kosor en vice-premier en Minister van Buitenlandse Zaken Gordan Jandroković. Gespreksonderwerpen waren onder meer de bilaterale economische, politieke en culturele betrekkingen tussen Kroatië en Nederland en de toetreding van Kroatië tot de Europese Unie. Daarnaast hadden ontmoetingen plaats met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven en de onderwijswereld.

Albanië

Van 19 tot 22 oktober 2010 bracht de Voorzitter van de Eerste Kamer, René van der Linden, een officieel bezoek aan Albanië. Tijdens het succesvol verlopen bezoek kreeg de Nederlandse positie ten aanzien van de Albanese toenadering tot de EU veel aandacht, alsook de politieke, economische en culturele ontwikkelingen in Albanië. De Kamervoorzitter had formele ontmoetingen met president Topi, parlementsvoorzitter Topalli, premier Berisha, Minister van Buitenlandse Zaken Haxhinasto en oppositieleider Rama.

2.2 Internationale ontvangsten

Raad van Europa

De Commissaris voor de Mensenrechten van de Raad van Europa, Thomas Hammarberg, bezocht op 28 september 2010 de Eerste Kamer. De heer Hammarberg sprak met leden van de voormalige vaste Kamercommissie voor Justitie over het rapport dat hij heeft opgesteld op basis van bevindingen die hij heeft gedaan tijdens een bezoek aan Nederland in september 2008. Ook de reactie van de Nederlandse regering op dit rapport was onderwerp van gesprek. Van de bijeenkomst is een verslag beschikbaar.

Ontvangst van de heer Çavușoğlu door Voorzitters Van der Linden en Verbeet

De Eerste Kamer voerde op 26 oktober 2010 een debat met de Voorzitter van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (PACE), Mevlüt Çavuşoğlu. De plenaire vergadering van de Senaat was grotendeels gewijd aan een openhartige gedachtewisseling met de Voorzitter van de PACE. Eerder die dag werd Çavuşoğlu officieel ontvangen door Voorzitter Verbeet van de Tweede Kamer en Voorzitter Van der Linden van de Eerste Kamer.

Frankrijk

Op 4 november 2010 vond een gesprek plaats tussen leden van de toenmalige vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en een delegatie uit de Franse Senaat. Tijdens dit gesprek, waaraan ook werd deelgenomen door Leden van de Tweede Kamer, werd gesproken over de toekomst van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in de Europese Unie.

De vaste commissie voor Financiën van de Eerste Kamer voerde op 19 april 2011 een gesprek met een delegatie van leden van de commissie Financiën uit de Franse Sénat. Door de senatoren van beide parlementen werd gesproken over een reeks onderwerpen op financieel en fiscaal terrein, waaronder een recent gepubliceerd voorstel voor een Europese richtlijn inzake een gemeenschappelijke heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting. De Franse en Nederlandse senatoren wisselden voorts van gedachten over de bestrijding van de eurocrisis, *economic governance* en de oprichting van een Europees Stabiliteitsmechanisme. De delegatieleden hadden daarnaast veel belangstelling voor een aantal karakteristieke elementen van het Nederlandse belastingstelsel, waaronder het systeem van belastingboxen, de ‘vergroening’ van het stelsel, de kredietfaciliteiten voor onderzoek en innovatie en de hypotheekrenteaftrek.

Europese Commissie

Op 19 november 2010 hadden leden van de voormalige commissie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) van de Eerste Kamer en de commissie Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) van de Tweede Kamer een ontmoeting met de Eurocommissaris voor Landbouw en plattelandsontwikkeling, de heer Ciolos. Bij dit gesprek was ook de Staatssecretaris van EL&I aanwezig. Onderwerp van gesprek was de Commissiemededeling over de toekomst van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).

Kazachstan

Op 23 november 2010 ontving de Eerste Kamer twee Leden van de Senaat van de Republiek Kazachstan. Zij spraken met Kamervoorzitter Van der Linden, alsmede met een zestal Eerste Kamerleden. De Kazachse senatoren brachten hun Nederlandse collega's op de hoogte van de economische situatie in hun land. Nederland geldt als een van de grootste investeerders in Kazachstan. De Leden van de Eerste Kamer stelden vragen over het rechterlijk systeem, de verhoudingen tussen het nationale parlement en de regionale parlementen en de relatie van Kazachstan tot zijn buurlanden China en Rusland. De Kazachse senatoren benadrukten de onafhankelijkheid van hun land.

Duitsland

Op uitnodiging van de Voorzitter van de Eerste Kamer, René van der Linden, bracht de voormalige minister-president van de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen, Jürgen Rüttgers, 29 november 2010 een bezoek aan Den Haag. Tijdens een rondetafelgesprek met Leden van de Eerste en Tweede Kamer en andere genodigden, onder wie de Staatssecretaris van Financiën, werd gesproken over de financiële crisis in Europa, mogelijkheden voor een versterkte samenwerking tussen Nordrhein-Westfalen en de Beneluxlanden, en de toekomst van de Europese Unie.

De Voorzitter van de Duitse Bondsraad, Hannelore Kraft, bracht op 16 juni 2011 een bezoek aan het Binnenhof. Zij werd in het gebouw van de Eerste Kamer ontvangen door Voorzitter René van der Linden van de Eerste Kamer en Voorzitter Gerdi Verbeet van de Tweede Kamer. De parlementsvoorzitters hadden een onderhoud over de betrekkingen tussen beide landen en de actuele ontwikkelingen in de Europese Unie. Ook werd gesproken over de invloed van het parlement op het regeringsbeleid onder uiteenlopende coalities. De drie Voorzitters spraken eveneens over de politieke en economische ontwikkelingen in de Europese Unie en over de nauwe handelsrelatie tussen Nederland en de deelstaten van de Bondsrepubliek Duitsland.

Roemenië

Leden van de Roemeense parlementaire commissie voor Europese Zaken brachten op 7 december 2010 een bezoek aan de Eerste Kamer. De Roemeense delegatie voerde gesprekken met Kamervoorzitter René van der Linden en enkele senatoren. Gesproken werd met name over recente ontwikkelingen met betrekking tot de volledige toetreding van Roemenië tot het Verdrag van Schengen. De delegatie benadrukte dat Roemenië als volgende stap graag volledig zou willen toetreden tot het Verdrag van Schengen, met als effect dat ook de interne grenscontroles in de EU voor Roemenen hierdoor zouden komen te vervallen. De Leden van de Eerste Kamer voerden een openhartig gesprek met hun Roemeense gasten over de criteria waaraan zowel Roemenië als Bulgarije moeten voldoen.

Azerbeidzjan

De Voorzitter van de Eerste Kamer, René van der Linden, heeft op 15 februari 2011 in Den Haag een ontmoeting gehad met de Onderminister van Buitenlandse Zaken van Azerbeidzjan, de heer Khalafov, die met een delegatie een bezoek bracht aan Den Haag. De delegatie had tevens een onderhoud met enkele Leden van de Eerste Kamer. In beide gesprekken werd gerefereerd aan het officiële bezoek dat de Kamervoorzitter in september 2010 aan Baku bracht, dat volgens de heer Khalafov een zeer positieve invloed heeft gehad op de bilaterale betrekkingen tussen Nederland en Azerbeidzjan. Gesproken is over de (mogelijke) samenwerking tussen beide landen op de terreinen van landbouw, energie, onderwijs, gezondheidszorg en watermanagement.

Kroatië

De Kamervoorzitter ontving op 15 februari 2011 de Kroatische vice-premier en Minister van Buitenlandse Zaken en Europese Integratie Jandroković. Onderwerp van gesprek was de bilaterale samenwerking tussen Nederland en Kroatië en ontwikkelingen op Europees en internationaal terrein. De minister informeerde de Voorzitter over de voortgang die Kroatië als kandidaat-EU-lid in het toetredingsproces maakt. Daarbij werd veel aandacht besteed aan het voldoen aan de voorwaarden die gelden voor het lidmaatschap van de Europese Unie.

Volgend op het gesprek met vice-premier Jandroković in februari en het officiële bezoek van de heer Van der Linden aan Kroatië in april¹, bracht een parlementaire delegatie uit Kroatië op 8 juni 2011 een bezoek aan de Eerste Kamer. De delegatie werd ontvangen door een delegatie van senatoren onder leiding van Kamervoorzitter Van der Linden. Evenals bij voorgaande ontmoetingen was het toetredingsproces van Kroatië tot de Europese Unie bij dit bezoek hoofdonderwerp van gesprek. De Nederlandse gesprekspartners gaven blijk van een open oog voor de voortgang van de hervormingen in Kroatië, maar benadrukten dat Nederlandse regering en parlement op basis van alle beschikbare informatie uiteindelijk elk een eigen afweging maken over de vraag of Kroatië gereed is voor toetreding tot de EU. In dit kader zijn onder andere de wettelijke waarborgen voor een onafhankelijk en transparant rechtssysteem, de voortgang in de strijd tegen corruptie en de positie van minderheden in Kroatië aan de orde gesteld.

Rusland

De Minister van Cultuur van de Russische Federatie, de heer Avdeyev, bracht op 22 maart 2011 een officieel bezoek aan de Eerste Kamer. Hij werd ontvangen door de Voorzitter van de Eerste Kamer, René van der Linden, en de voorzitters van de commissies voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking, voor Europese Samenwerkingsorganisaties en voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het gesprek met de Russische minister stond in het teken van de goede culturele betrekkingen tussen Rusland en Nederland.

Europees Parlement

De Voorzitter van het Europees Parlement, de heer Buzek, bracht op 29 maart 2011 een bezoek aan beide Kamers van de Staten-Generaal. Hij werd ontvangen door Voorzitter René van der Linden van de Eerste Kamer en Voorzitter Gerdi Verbeet van de Tweede Kamer. In een toespraak tot Leden van beide Kamers gaf de heer Buzek zijn visie op de verhouding tussen nationale

¹ Zie daarover paragraaf 2.1 van deel II van dit Jaarbericht.

Voorzitter Van der Linden in gesprek met de heer Buzek

parlementen en het Europees Parlement en de wijze waarop de onderlinge samenwerking tussen de volksvertegenwoordigingen vorm zou moeten krijgen. De heer Van der Linden wees in zijn toespraak op de noodzaak burgers in de Europese Unie nauw te betrekken bij debatten en besluitvorming over Europees beleid. Tevens pleitte hij voor een groter kostenbewustzijn bij de Europese instellingen en een scherp toezicht van het Europees Parlement op eigen uitgaven.

Turkije

De Minister voor Europese Zaken van Turkije, de heer Bağış, werd op 8 april 2011 ontvangen in de Eerste Kamer. De heer Bağış, tevens hoofdonderhandelaar voor toetreding van Turkije tot de EU, had een gesprek met een delegatie uit de Eerste Kamer onder leiding van Kamervoorzitter René van der Linden. Hoofdonderwerpen van gesprek waren de stand van zaken in de toetredingsonderhandelingen en de bilaterale betrekkingen tussen Turkije en Nederland. De Kamervoorzitter besprak met de heer Bağış de publieke opinie in Turkije en in de lidstaten van de EU over toetreding van Turkije. Tevens werd gesproken over vraagstukken als migratie en visumverplichtingen. Daarnaast werd van gedachten gewisseld over de strategische en geopolitieke ligging van Turkije tussen het Europese en Aziatische continent, alsmede over de nauwe bilaterale relaties tussen Nederland en Turkije.

Tsjechië

Een delegatie van de Tsjechische Senaat bezocht op 12 april 2011 de Eerste Kamer. De afvaardiging bestond uit zes senatoren van de vaste commissie voor juridische en constitutionele aangelegenheden. De Tsjechische volksvertegenwoordigers spraken met Eerste Kamerleden die deel uitmaken van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat / Algemene Zaken en Huis der Koningin (BZK/AZ) en de voormalige vaste commissie voor Justitie.

Onderwerpen van gesprek waren het wetgevingsproces in de Eerste Kamer en de grondwettelijke positie van de Kamer. Nederlandse en Tsjechische senatoren wisselden hun ervaringen uit over het tweekamerstelsel en deelden hun inzichten.

Kosovo

De Voorzitter van het parlement van Kosovo, de heer Krasniqi, bracht op 22 april 2011 een officieel bezoek aan Den Haag. Als gast van de Eerste Kamer voerde de heer Krasniqi een gesprek met Kamervoorzitter René van der Linden. Hoofdonderwerpen van gesprek waren de huidige situatie in Kosovo en het perspectief op toetreding van Kosovo tot de Europese Unie. De heer Van der Linden onderstreepte daarbij dat Kosovo in elk geval zal moeten voldoen aan de algemeen daarvoor gestelde eisen, zowel op het gebied van democratie, rechtsstaat en mensenrechten, als op het terrein van implementatie van mechanismen ten gunste van de vrijemarkteconomie. Ingrijpende hervormingen zullen op beide terreinen nog nodig zijn. Daarnaast kwamen ook enkele andere onderwerpen ter tafel, waaronder het recente rapport over illegale orgaanhandel in Kosovo van de heer Marty, speciaal rapporteur van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa en de mogelijkheid van visa-liberalisatie voor Kosovo. Tijdens het gesprek met de heer Krasniqi onderstreepte de Kamervoorzitter eveneens het belang van een goede relatie van Kosovo met buurland Servië.

Ierland

De Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer, René van der Linden en Gerdi Verbeet, hebben op 3 mei 2011 de president van Ierland, mevrouw McAleese, ontvangen. De ontvangst vond plaats in het gebouw van de Eerste Kamer. In het gesprek van de Voorzitters met de president werd van gedachten gewisseld over de financiële crisis die Ierland heeft getroffen. Een ander belangrijk gespreksonderwerp was de stand van zaken in het Europese integratieproces. De lidstaten en bevolkingen zien zich daarbij geplaagd voor nieuwe uitdagingen. De heer Van der Linden gaf aan dat hij het als opgave voor de lidstaten ziet om zowel soevereiniteit te 'poolen' als identiteit te behouden. De president beaamde dit en stelde vast dat Ierland in de bijna 40 jaar dat het lid is van de Europese Unie alleen maar een sterkere identiteit heeft gekregen, omdat de Unie nu juist het platform biedt om deze identiteit te onderstrepen. De president besloot met de opmerking dat iedereen in de Europese Unie nu wordt getest op wat solidariteit en soevereiniteit betekenen.

Indonesië

Op 9 mei 2011 bezocht een delegatie van de Verenigde Vergadering van het Indonesisch parlement (de MPR) de Eerste Kamer. De Indonesische delegatie stond onder leiding van de eerste Ondervoorzitter van de MPR, de heer Lukman Hakim Saifuddin en werd verwelkomd door Voorzitter Van der Linden en enkele senatoren.

Arabische regio

Voorzitter Van der Linden en enkele senatoren hebben op 23 mei 2011 een delegatie van elf in Den Haag geaccrediteerde Ambassadeurs uit Arabische landen ontvangen. Tijdens deze bijeenkomst kwamen vele onderwerpen aan de orde die betrekking hebben op de verhouding tussen Nederland en de Arabische landen en de ingrijpende ontwikkelingen in de Arabische wereld. Aan de orde kwam onder meer het wederzijds belang bij relatieve stabiliteit. Van Arabische zijde werd benadrukt dat veel Arabische landen de historische relatie met Nederland hoog schatten en Nederland een belangrijke rol toekennen in de internationale betrekkingen, met name ook vanwege de goede verhoudingen met beide zijden bij de oplossing van de Israëliësch-Palestijnse kwestie.

Palestijnse Autoriteit

De president van de Palestijnse Autoriteit, de heer Mahmoud Abbas, bracht op 30 juni 2011 een bezoek aan de Staten-Generaal. De heer Abbas werd ontvangen door de net aangetreden Voorzitter Fred de Graaf van de Eerste Kamer en Voorzitter Gerdi Verbeet van de Tweede Kamer. Aansluitend voerde de president van de Palestijnse Autoriteit een gesprek met Leden van beide Kamers van de Staten-Generaal in de plenaire zaal van de Eerste Kamer.

Ontvangst ambassadeurs Arabische regio

2.3 Parlementaire assemblees

Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa

De Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa, afgekort PACE (Parliamentary Assembly Council of Europe), is samengesteld uit 318 volksvertegenwoordigers uit de lidstaten van de Raad van Europa. De Nederlandse delegatie naar deze assemblee bestaat uit 7 leden en 7 plaatsvervangende leden uit de Eerste en Tweede Kamer. De PACE vergadert vier keer per jaar gedurende 1 week in het *Palais de l'Europe* in Straatsburg.

Binnen de Assemblee bestond in het afgelopen parlementaire jaar veel aandacht voor de omstandigheden waaronder bootvluchtelingen uit Noord-Afrika naar Europa komen. Een delegatie van de PACE bracht op 23 en 24 mei 2011 een bezoek aan het Italiaanse eiland Lampedusa om ter plaatse te onderzoeken of de behandeling van bootvluchtelingen in overeenstemming is met beginselen van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM) en internationale conventies voor hulp aan opvarenden in nood. Een Eerste Kamerlid is door de PACE aangewezen als rapporteur van een onderzoek naar de omstandigheden waaronder sinds januari van dit jaar meer dan duizend vluchtelingen uit Noord-Afrika zijn omgekomen op de Middellandse Zee, dan wel bij pogingen in Italië aan land te komen. Een belangrijke aanleiding was het drama waarbij begin mei 2011 61 bootvluchtelingen omkwamen op de Middellandse Zee. De Assemblee gaf met deze verkenning ter plaatse gevolg aan een motie die het desbetreffende Kamerlid op 16 mei 2011 hierover had ingediend.

Ook andere Eerste Kamerleden hebben binnen de PACE van een grote internationale betrokkenheid blijk gegeven. Zo heeft een Eerste Kamerlid als rapporteur van de Assemblee een werkbezoek gebracht aan de Palestijnse gebieden. Tijdens dit officiële bezoek, dat duurde van 21 tot 26 maart 2011, had dit Lid een onderhoud met onder anderen president Mahmoud Abbas en minister-president Salam Fayyad. Ook nam het Eerste Kamerlid deel aan een delegatie van de PACE die Tunesië bezocht.

Ten slotte hebben Eerste en Tweede Kamerleden van de Nederlandse delegatie naar de PACE tijdens de behandeling van de begroting van de Raad van Europa in de Parlementaire Assemblée hun zorgen geuit over de reële daling van de bestedingsruimte van de Raad. Gelet op de nullijn die al enkele jaren geldt voor de Raad van Europa dreigt voor de organisatie nu een reële achteruitgang in zijn bestedingsmogelijkheden, zo waarschuwden de Nederlandse parlementariërs tijdens de derde deelsessie van de Assemblée.

Eerste Kamerleden hebben binnen de PACE een belangrijke rol gespeeld bij de aanvaarding van resoluties en aanbevelingen waarin de lidstaten en instituties van de EU worden opgeroepen om alle maatregelen te nemen om duplicatie van werkzaamheden tussen de Raad van Europa en het EU-Grondrechtenagentschap te voorkomen. Deze resoluties en aanbevelingen strekten bijvoorbeeld tot het raadplegen van de Raad van Europa bij het opstellen van strategische documenten zoals jaar- of meerjarenprogramma's. Het onderwerp van de duplicatie is uitvoerig besproken bij de behandeling van dit dossier in de Eerste Kamer.

Parlementaire Assemblée van de OVSE

Tijdens de herfst-, voorjaars- en jaarvergaderingen van de Parlementaire Assemblée van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) is onder andere gesproken over de thema's energie, migratie, voedselzekerheid, terrorismebestrijding, de politieke transitie in de Mediterrane regio, de bestrijding van corruptie en transnationale georganiseerde criminaliteit. Eerste Kamerleden hebben daarnaast deelgenomen aan verkiezingswaarnemingen in OVSE-verband.

NAVO Parlementaire Assemblée

Van 12 tot en met 16 november 2010 heeft een Nederlandse parlementaire delegatie deelgenomen aan de jaarlijkse zitting van de NAVO Parlementaire Assemblée, die in Warschau plaatsvond. Parlementariërs uit de 28 NAVO-lidstaten en de geassocieerde en partnerlanden van de Alliantie gingen daar met elkaar in debat over de belangrijkste uitdagingen voor het trans-Atlantisch bondgenootschap. Het debat stond vooral in het teken van de NAVO-operatie in Afghanistan en de relatie met Rusland. Een Eerste Kamerlid wist de steun van de Assemblée te krijgen voor een resolutie waarin hij suggesties deed voor de wijze waarop NAVO-landen kunnen omgaan met verschuivingen in de internationale machtsverhoudingen als gevolg van wereldwijde economische veranderingen. Ook bij andere bijeenkomsten van de Assemblée was de vertegenwoordiging van de Eerste Kamer bijzonder actief. Zo heeft een Eerste Kamerlid tijdens de voorjaarsvergadering in mei 2011 een rapport gepresenteerd over de effecten van economische bezuinigingen en fiscale restricties op de veiligheidssituatie van de NAVO-landen.

Beneluxparlement

De Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad houdt zijn zittingen van 2011 en 2012 in Den Haag. Tijdens het parlementaire jaar 2010-2011 stond de toekomst van de Benelux centraal tijdens de bijeenkomsten van het Beneluxparlement. Van bijzonder belang was de recente goedkeuring door de drie verdragspartijen van het Verdrag tot herziening van het Verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie. Andere onderwerpen die aan de orde zijn geweest waren energie, fiscaliteit en de samenwerking met andere grensoverschrijdende assemblees. Zo werd op 17 juni 2011 in Den Haag een samenwerkingsovereenkomst ondertekend met de Baltische Assemblée.

2.4 Interparlementaire contacten

COSAC

Een voorbeeld van een interparlementair forum waarin Eerste Kamerleden bijzonder actief zijn is de Conference of Parliamentary Committees for Union Affairs of Parliaments of the European Union (COSAC), de vergadering van de commissies voor Europese aangelegenheden uit de nationale parlementen van de lidstaten van de Europese Unie en van een delegatie uit het Europees Parlement. Deze vergadering kent vier bijeenkomsten per jaar: tweemaal voor de commissievoorzitters en tweemaal 'plenair'.

Tijdens de plenaire bijeenkomst in oktober 2010 was voor het Nederlandse parlement de toekomst van het parlementaire toezicht op het buitenlands- en veiligheidsbeleid van de EU één van de belangrijkste agendapunten. Verschillende parlementen hebben inmiddels concrete voorstellen gedaan om het parlementair toezicht op het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB) en het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) na de opheffing van de West-Europese Unie (WEU) vorm te geven. De Staten-Generaal hebben een gezamenlijke brief gestuurd aan het Belgische COSAC-voorzitterschap waarin zij hun steun voor een voorstel van het Britse House of Lords kenbaar maken. Ter vergadering werd door de Nederlandse delegatie benadrukt dat de controle primair bij nationale parlementen behoort te liggen, maar dat deze controle wel gevoed moet worden door een uitwisseling tussen parlementen. Deze zou dan aanvullend, effectief en eenvoudig in uitvoering moeten zijn. Van de delegaties die zich tijdens de discussie uitspraken bleek meer dan de helft het Nederlandse standpunt te onderschrijven of een soortgelijke positie te hebben.

De voorzittersbijeenkomst in februari 2011 vormde voor de voorzitter van de commissie ESO aanleiding om namens beide Kamers bij het Hongaarse voorzitterschap het belang te onderstrepen van de bijzondere verantwoordelijkheid die nationale parlementen hebben ten aanzien van de doelmatige en transparante besteding van Europese gelden door de lidstaten van de EU. Zij riep het voorzitterschap van de EU op te bevorderen dat meer lidstaten een zogeheten lidstaatverklaring afgeven waarin verantwoording wordt afgelegd voor de besteding van EU gelden door regeringen. Op dit moment doen slechts vier lidstaten dat, waaronder Nederland. De aanpak van de economische crisis in de EU stond centraal tijdens de plenaire bijeenkomst in mei 2011. Hierbij werd ook gesproken over het voorstel van de Europese Commissie voor een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting (CCCTB). De vaste commissie voor Financiën heeft in april 2011 over dit onderwerp vragen gesteld aan de regering. Tevens is bij deze gelegenheid het Reglement van Orde van de COSAC herzien.

Conferentie van Voorzitters van EU-parlementen

De Voorzitters van de parlementen van de Europese Unie kwamen van 3 tot en met 5 april 2011 bijeen in Brussel voor hun jaarlijkse conferentie. Het Nederlandse parlement werd tijdens de conferentie vertegenwoordigd door respectievelijk Eerste Kamervoorzitter René van der Linden en Tweede Kamervoorzitter Gerdi Verbeet.

Voornaamste onderwerp van bespreking was het democratisch toezicht op het Europees buitenlands en veiligheidsbeleid. Geconcludeerd werd dat het verdwijnen van de West Europese Unie en de daaraan gerelateerde parlementaire assemblee noopt tot afspraken over de toekomstige vormgeving van het parlementair toezicht op het gemeenschappelijke buitenlands- en veiligheidsbeleid. De Parlementsvoorzitters hebben zich uitgesproken voor de totstandkoming van een interparlementair mechanisme van toezicht op het Gemeenschappelijke Buitenlands- en Veiligheidsbeleid en het Gemeenschappelijke Veiligheids- en Defensiebeleid. Een nieuw op te richten Interparlementaire Conferentie voor het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid en het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid zal de thans bestaande interparlementaire commissies voor buitenlands beleid en voor defensie vervangen. Geen overeenstemming kon nog worden bereikt over de omvang van de vertegenwoordiging van het Europees Parlement hierin.

De Parlementsvoorzitters spraken verder met elkaar over de financiële crisis in Europa en de consequenties voor de nationale budgetten en de stabiliteit van de euro. Samenwerking tussen de parlementen achtten zij van groot belang voor de versterking van het Europees economisch bestuur en de coördinatie van het budgettaire beleid van de lidstaten binnen de Unie.

Associatie van Europese Senaten (AES)

De 13e conferentie van de Vereniging van Europese Senaten die op 17 juni 2011 in Madrid plaatsvond, was gewijd aan het thema 'De Senaat en zijn mechanismen voor samenwerking met regio's en lokale eenheden'. De Voorzitters van de 16 Europese Senaten deelden onder leiding van de Spaanse Senaatsvoorzitter Javier Rojo Garcia informatie en inzichten over de verhouding tussen de Senaten en de regio's in de verschillende landen. In de marge van de conferentie had Eerste Kamervoorzitter René van der Linden onder meer bilaterale ontmoetingen met de Voorzitter van de Poolse Senaat Bogdan Borusewicz en de Vice-voorzitter van de Raad van de Federale Assemblee van Rusland, Alexander Torshin. Met zijn Poolse collega besprak de Kamervoorzitter mogelijkheden om tijdens het komende Poolse EU-voorzitterschap te komen tot structurele versterking van de parlementaire controle op het buitenlands- en veiligheidsbeleid van de EU en met Alexander Torshin besprak hij de verhouding tussen de EU en Rusland, alsmede de economische, culturele en politieke betrekkingen tussen Nederland en Rusland.

III Bijlagen

1. Samenstelling fracties in 2010-2011 tot 7 juni 2011

CDA (21 zetels)

Beeten, mr. R.H. van de
Bemelmans-Vidéc, prof. dr. M.L.
Benedictus, dr. G.
Bijsterveld, prof. dr. S.C. van
Doek, drs. H.A.
Dölle, prof. mr. drs. A.H.M.
Essers, prof. dr. P.H.J.
Flierman, dr. A.H.
Franken, prof. dr. H. (vice-fractievoorzitter)
Goyert, A.A.E.
Hendrikx, mr. J.A.M.
Hillen, drs. J.S.J.¹
Janse de Jonge, dr. E.J.
Leunissen, prof. dr. K.M.L.
Linden, drs. P.R.H.M. van der (Voorzitter Eerste Kamer)
Russell, mr. P.W.L.²
Terpstra, drs. G.H.
Tiesinga MSc, mr. ir. ing. H.L.
Vedder-Wubben AAG, H.C.M.
Vries-Leggedoor, G. de (fractiesecretaris)
Werner, drs. F.J.M. (fractievoorzitter)
Willems, ir. R.

VVD (14 zetels)

Asscher, drs. E.
Biermans, mr. G.J.J.
Broekers-Knol, mr. A.
Dupuis, prof. dr. H.M. (eerste Ondervoorzitter Eerste Kamer)
Duthler, mr. dr. A.W. (fractiesecretaris)
Graaf, mr. G.J. de (vice-fractievoorzitter, waarnemend fractievoorzitter³)
Hermans, drs. L.M.L.H.A. (fractievoorzitter⁴)
Hofstra, ir. P.H.
Huijbregts-Schiedon, W.H.
Kappen, generaal-majoor der Mariniers (b.d.), F.E. van

¹ Tot 14 oktober 2010.

² Per 2 november 2010 ter vervanging van drs. J.S.J. Hillen.

³ Waarnemend fractievoorzitter van 14 oktober 2010 tot 15 februari 2011.

⁴ Fractievoorzitter per 22 februari 2011.

Kneppers-Heijnert, prof. mr. dr. E.M.
Knip, drs. M.A.J.⁵
Rosenthal, prof. dr. U. (fractievoorzitter)⁶
Schaap, dr. ing. S.
Swenker, mr. P.

PvdA (14 zetels)

Driel, drs. S.J. van
Eigeman, drs. J.H.
Hamel, drs. J.
Haubrich-Gooskens, mr. C.E.T.M.
Leijnse, prof. dr. F.
Linthorst, drs. M.Y. (vice-fractievoorzitter)
Meindertsma, M.C.
Meurs, prof. dr. P.L.
Noten, drs. H.C.P. (fractievoorzitter)
Putters, prof. dr. K. (fractiesecretaris)
Sylvester, dr. J.J.
Tan, mr. I.Y.
Vries, prof. mr. K.G. de (tweede Ondervoorzitter Eerste Kamer)
Westerveld, prof. dr. M.

SP (11 zetels)

Elzinga, A.
Horn, dr. G.H.M.M. ten
Kox, M.J.M. (fractievoorzitter)
Meulenbelt, drs. A.H.
Peters, prof. em. dr. P.W.J. (fractiesecretaris)
Quick-Schuijt, mr. A.C.
Reuten, dr. G.A.T.M.
Slager, C.
Slagter-Roukema, drs. T.M. (vice-fractievoorzitter)
Smaling, prof. dr. ir. E.M.A.
Vliegenthart, dr. A.

ChristenUnie (4 zetels)

Boer, drs. R. de (vice-fractievoorzitter/fractiesecretaris)
Kuiper, prof. dr. R.
Lagerwerf-Vergunst, mr. E.F.
Schuurman, prof. dr. ir. E. (fractievoorzitter)

GroenLinks (4 zetels)

Böhler, dr. B. (vice-fractievoorzitter)
Laurier, drs. J.P. (fractiesecretaris)
Strik, mr. drs. M.H.A.
Thissen, C.P. (fractievoorzitter)

⁵ Per 26 oktober 2010 ter vervanging van prof. dr. U. Rosenthal.

⁶ Tot 14 oktober 2010.

SGP (2 zetels)

[Berg](#), G. van den (vice-fractievoorzitter/fractiesecretaris)

[Holdijk](#), mr. G. (fractievoorzitter)

D66 (2 zetels)

[Engels](#), prof. mr. J.W.M. (fractievoorzitter)

[Staal](#), mr. B. (vice-fractievoorzitter/fractiesecretaris)

Partij voor de Dieren (1 zetel)

[Koffeman](#), drs. N.K. (fractievoorzitter)

Onafhankelijke Senaatsfractie (1 zetel)

[Hoeve](#), drs. H. ten (fractievoorzitter)

Fractie-Yildirim (1 zetel)⁷

[Yildirim](#), D. (fractievoorzitter)

⁷ Vanaf 2 oktober 2007 vormde het Lid Yildirim de (éénmans)Fractie-Yildirim. Tot 25 september 2007 was hij lid van de SP-fractie.

2. Samenstelling fracties in 2010-2011 per 7 juni 2011

VVD (16 zetels)

Beckers, mr. H.G.J.M.
Bröcker, mr. W.L.J.
Broekers-Knol, mr. A.
Dupuis, prof. dr. H.M.
Duthler, mr. dr. A.W. (fractiesecretaris)
Graaf, mr. G.J. de (Voorzitter Eerste Kamer⁸)
Grave, mr. F.H.G. de
Hermans, drs. L.M.L.H.A. (fractievoorzitter)
Huijbregts-Schiedon, W.H. (vice-fractievoorzitter)
Kappen, generaal-majoor der Mariniers (b.d.), F.E. van
Kneppers-Heijnert, prof. mr. dr. E.M.
Knip, drs. M.A.J.
Rey, J.F.B. van
Schaap, prof. dr. ing. S.
Schouwenaar, mr. J.M.
Swagerman, mr. B.J.

PvdA (14 zetels)

Barth, drs. M.A.M. (fractievoorzitter)
Beuving, mr. dr. J.
Horst, dr. G. ter
Koole, prof. dr. R.A.
Linthorst, drs. M.Y.
Meurs, prof. dr. P.L.
Noten, drs. H.C.P.
Postema, drs. A.
Putters, prof. dr. K. (eerste Ondervoorzitter Eerste Kamer⁹, vice-fractievoorzitter)
Schrijver, prof. dr. N.J.
Sent, prof. dr. E.M.
Sylvester, dr. J.J. (fractiesecretaris)
Vlietstra, J.G.
Vries, prof. mr. K.G. de

CDA (11 zetels)

Bijsterveld, prof. dr. S.C. van
Brinkman, mr. drs. L.C. (fractievoorzitter)
Essers, prof. dr. P.H.J.
Flierman, dr. A.H.
Franken, prof. dr. H. (tweede Ondervoorzitter Eerste Kamer¹⁰, vice-fractievoorzitter)
Hoekstra, mr. W.B.
Linden, drs. P.R.H.M. van der (Tijdelijk Voorzitter Eerste Kamer¹¹)
Lokin-Sassen, mr. P.E.M.S.
Martens, drs. M.J.Th.
Terpstra, drs. G.H.
Vries-Leggedoor, G. de (fractiesecretaris)

⁸ Gekozen tot Voorzitter Eerste Kamer op 28 juni 2011.

⁹ Gekozen tot eerste Ondervoorzitter Eerste Kamer op 5 juli 2011.

¹⁰ Gekozen tot tweede Ondervoorzitter Eerste Kamer op 5 juli 2011.

¹¹ Tijdelijk Voorzitter Eerste Kamer van 7 juni 2011 tot 28 juni 2011.

PVV (10 zetels)

Dijk, P. van
Faber-van de Klashorst, M.H.M.
Frijters-Klijnen LL.B., BHS, M.A.J.L.
Graaf, M. de (fractievoorzitter)
Graaff, drs. M.J.R.L. de (fractiesecretaris)
Klever, drs. R.J. (vice-fractievoorzitter)
Popken LL.M., G.J.F.
Reynaers, mr. T.P.A.M.
Sörensen, drs. R.
Strien, ir. drs. G.A. van

SP (8 zetels)

Elzinga, A.
Kox, M.J.M. (fractievoorzitter)
Quick-Schuijt, mr. A.C.
Reuten, dr. G.A.T.M.
Ruers, mr. R.F.
Slagter-Roukema, drs. T.M. (vice-fractievoorzitter)
Smaling, prof. dr. ir. E.M.A.
Vliegenthart, dr. A. (fractiesecretaris)

D66 (5 zetels)

Backer, jhr. mr. J.P. (fractiesecretaris)
Boxtel, mr. R.H.L.M. van (fractievoorzitter)
Engels, prof. mr. J.W.M. (vice-fractievoorzitter)
Graaf, mr. Th.C. de
Scholten, mr. M.C.

GroenLinks (5 zetels)

Boer, mr. drs. M.M. de
Ganzevoort, prof. dr. R.R.
Strik, mr. drs. M.H.A. (vice-fractievoorzitter)
Thissen, C.P. (fractievoorzitter)
Vos, ir. M.B. (fractiesecretaris)

ChristenUnie (2 zetels)

Ester, dr. P. (vice-fractievoorzitter, fractiesecretaris)
Kuiper, prof. dr. R. (fractievoorzitter)

SGP (1 zetel)

Holdijk, mr. G. (fractievoorzitter)

50PLUS (1 zetel)

Nagel, J.G. (fractievoorzitter)

Partij voor de Dieren (1 zetel)

Koffeman, drs. N.K. (fractievoorzitter)

Onafhankelijke Senaatsfractie (1 zetel)

Lange, prof. dr. C.A. de (fractievoorzitter)

3. Commissies

Op 7 juni 2011 zijn door de Eerste Kamer de hierna weergegeven vaste Kamercommissies ingesteld.

- Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat / Algemene Zaken en Huis der Koningin (BZK/AZ)
- Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO)
- Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I)
- Europese Samenwerkingsorganisaties (ESO)
- Financiën (Fin.)
- Immigratie & Asiel / JBZ-Raad (I&A/JBZ)
- Infrastructuur, Milieu en Ruimtelijke Ordening (IMRO)
- Koninkrijksrelaties (KOREL)
- Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)
- Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)
- Veiligheid en Justitie (V&J)
- Verzoekschriften
- Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

4. De Eerste Kamer in cijfers

4.1 Wetgeving in cijfers

4.1.1 Behandelde wetsvoorstellen

	2010-2011	2009-2010	2008- 2009	2007-2008	2006-2007
Totaal aantal wetsvoorstellen behandeld (incl. begrotingen en planologische kernbeslissingen)	276	256	257	199	251
<i>Aantal hamerstukken</i>	135	137	194	147	192
<i>Aantal plenaire vergaderingen</i>	34	37	41	39	39
<i>Aantal commissievergaderingen waarin voorbereidend onderzoek plaatsvond</i>	61	72	65	98	59
<i>Aantal wetten in voorbereidend onderzoek</i>	77	133	90	123	76
<i>Verworpen wetsvoorstellen</i>	1 ¹²	2	0	3	0

4.1.2 Behandelde Europese voorstellen

Aantal / type Europees voorstel	2010-2011		2009-2010	
	Geagendeerd in vakcommissies	Overleg met de regering	Geagendeerd in vakcommissies	Overleg met de regering
<i>Richtlijnen</i>	12	7	7	4
<i>Mededelingen en aanbevelingen</i>	32	15	14	13
<i>Besluiten</i>	5	3	9	5
<i>Beschikkingen</i>	0	0	0	0
<i>Verordeningen</i>	17	8	5	2
<i>Groenboeken</i>	7	2	4	4
<i>Witboeken</i>	1	1	0	0
<i>Lidstaatinitiatieven</i>	0	0	3	3
<i>Verslagen van de Europese Commissie</i>	2	1	3	0
<i>Europese dossiers geagendeerd in commissies (m.u.v. JBZ-instemmingsbesluiten)</i>	78	37 ¹³	45	31 ¹⁴
<i>JBZ-instemmingsbesluiten¹⁵</i>	0	0	10	7

Met ingang van het parlementaire jaar 2009-2010 kent de Eerste Kamer een nieuwe Europese werkwijze. Deze werkwijze is gebaseerd op de eigenstandige rol van de Kamer bij het Europese beleids- en wetgevingsproces.

Op basis van een zelfstandige afweging besluiten commissies of zij een Europees voorstel in behandeling willen nemen en zo ja, hoe zij – zoveel mogelijk gelijk aan de procedures voor de behandeling van een nationaal wetsvoorstel – invulling willen geven aan deze behandeling.

¹² Dit betreft het eerder in dit Jaarbericht genoemde wetsvoorstel inzake invoering van een landelijk elektronisch patiëntendossier.

¹³ In 36 gevallen betrof het schriftelijk overleg. In één geval vond een mondeling overleg plaats. Dit ging over het Gemeenschappelijk Europees Asielstelsel.

¹⁴ In 28 gevallen betrof het schriftelijk overleg. In drie gevallen vond een mondeling overleg plaats. Dit ging over de intensivering van de economische beleidscoördinatie vanuit de Europese Unie en over twee richtlijnen die deel uitmaken van het Europees asielpakket.

¹⁵ Met inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon per 1 december 2009 is dit instemmingsrecht sterk beperkt.

Bij de introductie van deze nieuwe werkwijze in september 2009 heeft de Kamer besloten de Europese werkwijze voor het einde van de zittingsperiode (2011) te evalueren. Deze interne evaluatie heeft geresulteerd in een aantal aanbevelingen ter versterking van de nieuwe werkwijze die door de Kamer zijn vastgesteld. Een groot aantal van deze aanbevelingen ziet op interne procedures, zoals die door de vaste Kamercommissies ter zake worden gehanteerd. Daarnaast is er een aantal aanbevelingen waarvoor de medewerking van de regering wordt gevraagd. In een [brief](#) aan de minister-president van 8 april 2011 heeft de Voorzitter van de Eerste Kamer de aandacht voor deze aanbevelingen gevraagd. In een [reactie](#) van 26 mei 2011 gaat de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken onder andere in op de verzoeken omtrent de tijdigheid van BNC-fiches en het verzoek om expliciete rapportage aan de Eerste Kamer over de wijze en het moment waarop de regering de door een Eerste Kamercommissie gewenste inzet in Raadsonderhandelingen heeft bepleit en met welk resultaat.

Voor diverse Europese besluiten op het terrein van Justitie en Binnenlandse Zaken (JBZ) had de Nederlandse minister tot 1 december 2009 de instemming van de beide Kamers der Staten-Generaal nodig alvorens hij in de Raad van Ministers met een besluit akkoord kon gaan. Dit was geregeld in de goedkeuringswetten bij de Verdragen van Maastricht, Amsterdam en Nice. Aldus kwam aan de beide Kamers een vetorecht toe. In de Eerste Kamer werd de instemming verleend door de plenaire vergadering, maar voorbereid door de voormalige commissie voor de JBZ-Raad. Met de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon per 1 december 2009 is dit instemmingsrecht sterk beperkt.

4.1.3 Doorlooptijden wetsvoorstellen

In het wetgevingsproces kunnen onder meer de volgende fasen worden onderscheiden: adviesaanvraag bij de Raad van State, behandeling in de Tweede Kamer, behandeling in de Eerste Kamer en het tijdsverloop tot publicatie van de wet. In onderstaande tabel is per fase de minimale en maximale doorlooptijd in dagen weergegeven.

	Gemiddelde duur			Minimale duur			Maximale duur		
	10-11	09-10	08-09	10-11	09-10	08-09	10-11	09-10	08-09
<i>Raad van State</i> ¹⁶	45	47	33	1	1	1	227	169	133
<i>Tweede Kamer</i>	187	176	177	15	10	1	1961	1381	1753
<i>Eerste Kamer</i>	91	102	106	5	12	5	964	1827	1510
<i>Publicaties</i>	36	36	45	2	2	1	182	134	212

De gemiddelde doorlooptijd van een wetsvoorstel in de Eerste kamer bedroeg 91 dagen. Dit is elf dagen minder dan in het voorgaande parlementaire jaar. Het wetsvoorstel dat het snelst is afgehandeld door de Kamer in het parlementaire jaar 2010-2011 is het [wetsvoorstel Aanpassing Spoedwet wegverbreding, de Tracéwet, de Waterwet en de Wet ruimtelijke ordening inzake de hernieuwde invoering van koppelingen tussen de onteigeningsprocedure en planologische procedures](#). Dit wetsvoorstel werd op donderdag 16 december 2010 door de Tweede Kamer en vervolgens op dinsdag 21 december 2010 door de Eerste Kamer aangenomen.

De voorstellen met de langste doorlooptijd betreffen de wetsvoorstellen inzake invoering van de slimme meter¹⁷. De lange duur (964 dagen) laat zich verklaren doordat deze intensief zijn behandeld, omdat de Kamer zwaarwegende bezwaren had. Deze bezwaren zagen met name op de aspecten van verplichte invoer, privacy, effectiviteit en de strafbaarstelling van het weigeren van een slimme meter. In dit verband zijn door de Kamer twee novelles afgedwongen, die op 22 februari 2011, tezamen met de beide originele wetsvoorstellen, zijn aangenomen. Van de 964 dagen was de Kamer 581 dagen in afwachting van de genoemde novelles en 68 dagen in afwachting van (nadere) memories van antwoord.

¹⁶ Bron: Raad van State, Directie Wetgeving.

¹⁷ Wetsvoorstellen Wet implementatie EG-richtlijnen [energie-efficiëntie](#) en [Verbetering werking elektriciteits- en gasmarkt](#).

4.2 Gebruik van bevoegdheden in de Eerste Kamer

4.2.1 Moties, schriftelijke vragen, interpellaties, novelles

Vergaderjaar	2010-2011	2009-2010	2008-2009	2007-2008	2006-2007
<i>Moties (totaal)</i>	55	52	39	32	9
<i>a. aangenomen</i>	32	18	20	14	6
<i>b. verworpen</i>	12	23	7	9	0
<i>c. aangehouden</i>	5	1	3	1	1
<i>d. ingetrokken</i>	3	5	6	6	3
<i>e. gewijzigd</i>	3	5	3	2	1
<i>Schriftelijke vragen</i>	6	12	15	11	10
<i>Interpellaties</i>	0	0	0	2	0
<i>Novelles</i>	0	1	0	1	3

< terug naar artikel

55
ingediende
moties

< terug naar artikel

32
aangenomen
moties

< terug naar artikel

6
maal
schriftelijke
vragen

Twee zaken vallen op in bovenstaande tabel. Ten eerste is er sprake van een flinke toename van het aantal aangenomen moties, terwijl het aantal ingediende moties nagenoeg gelijk blijft. Ten tweede is ten opzichte van het parlementaire jaar 2009-2010 sprake van een daling van het aantal schriftelijke vragen.

Colofon

Dit is een uitgave van de
Eerste Kamer der Staten-Generaal

Ontwerp en vormgeving
Corps ontwerpers
www.corps.com

Fotografie
Foto's: Hans Kouwenhoven
Foto opening ProDemos: Lizzy Kalisvaart

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20017
2500 EA Den Haag
Binnenhof 22
2513 AA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

internet www.eerstekamer.nl
www.europapoort.nl
e-mail postbus@eerstekamer.nl